

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Silvie Koudelková

**Společenský a kulturní život osob
se sluchovým postižením**

Olomouc 2016

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a na základě literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

.....
Silvie Koudelková

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří se mnou spolupracovali při tvorbě diplomové práce, zejména všem respondentům, bez kterých by tato práce nevznikla. A v neposlední řadě mé rodině, která mě v průběhu celého studia plně podporovala.

OBSAH

ÚVOD.....	1
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	3
1. Uvedení do problematiky osob se sluchovým postižením	4
1.1 Úvod do surdopedie.....	4
1.2 Terminologie	5
1.3 Výskyt osob se sluchovým postižením	8
1.4 Klasifikace sluchových poruch a vad.....	9
1.5 Etiologie poruch a vad sluchu	13
1.6 Diagnostika sluchového postižení	15
1.7 Technické a kompenzační pomůcky	19
2. Komunikace osob se sluchovým postižením	24
2.1 Orální komunikační systémy.....	25
2.2 Vizualně - motorické komunikační systémy	28
2.3 Tlumočení.....	33
3. Kulturní a společenský život.....	35
3.1 Kulturní a společenský život osob se sluchovým postižením	35
3.2 Kultura, zvyky a tradice Neslyšících.....	37
3.3 Umělecké aktivity neslyšících.....	38
3.4 Komunikační média neslyšících.....	43
3.5 Zájmové organizace neslyšících.....	45
II. EMPIRICKÁ ČÁST	47
4. Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením	48
4.1 Cíle empirické části.....	48
4.2 Výzkumné teze	48
4.3 Metodika šetření a zpracování dat.....	48

4.4 Charakteristika respondentů	50
4.5 Zpracování a interpretace výsledků výzkumného šetření	51
4.6 Vyhodnocení výzkumných tezí	64
DISKUZE	67
ZÁVĚR.....	68
LITERATURA	71
A SEZNAM ZKRATEK	79
B SEZNAM PŘÍLOH.....	80
C SEZNAM OBRÁZKŮ.....	84
D SEZNAM TABULEK	85

ÚVOD

Na téma své diplomové práce jsem narazila v podstatě už na základní škole, kde jsem se jako malá účastnila koncertu v rámci Dětského pěveckého sboru Domino a součástí našeho repertoáru byla i píseň pro neslyšící doplněná o znakový jazyk. Tehdy mě tato problematika začala zajímat a později jsem k této oblasti směřovala i v rámci studia. Dalším impulsem byl kurz Znakového jazyka v Unii neslyšících v Olomouci a v Brně. Rozhodla jsem se proto o získání hlubších poznatků z oblasti kulturního a společenského života osob se sluchovým postižením.

Kultura jako taková je zprostředkovatelem nových informací, zážitků, působí jako významný socializační činitel, a tak si sama sebe ptám, kdybych byla neslyšící, chtěla bych o něco z toho přijít? Věděla bych, o co přicházím? A nebyla by nějaká možnost zajistit tyhle skvělé příležitosti i pro ty, kteří neslyší? Věřím, že ano.

Ve své diplomové práci se zaměřuji na problematiku osob se sluchovým postižením se specifickým zaměřením na jejich zvyky, tradice, kulturu, společenská pravidla, kulturní činnosti, dále také, co patří mezi jejich oblíbené zájmy a jakým způsobem tráví volný čas.

Diplomová práce je rozdělena do 4 částí. První kapitola je zaměřena na obecné informace týkající se sluchového postižení, kde je zahrnuta terminologie této problematiky, dále výskyt, klasifikace, etiologie, diagnostika a poslední část kapitoly tvoří technické a kompenzační pomůcky. Jako druhá navazuje kapitola, věnovaná komunikaci osob se sluchovým postižením, kde jsou jednotlivě uvedeny druhy a možnosti dorozumívacích prostředků. Předposlední část je zaměřena na kulturní a společenský život osob se sluchovým postižením, kde je již výše zmíněný popis tradic, kultury, společenského života ad. V poslední kapitole je uveden předmět a cíl práce, metody, včetně výzkumných otázek dále zpracování a interpretace výsledků a následná diskuze.

Už při výběru, jakým způsobem bude probíhat výzkum, jsem věděla, že přímá komunikace bude v tomto ohledu nejefektivnější a přímý kontakt s kulturou osob se sluchovým postižením bude nejlepší zažít na vlastní kůži. Poznat a zažít kulturu a společenský život z jejich úhlu pohledu zřejmě nikdy nebude zcela uchopitelný, ale věřím, že alespoň nějaké zachycení či vhled může být malým krokem ke sblížení obou světů.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, zda má sluchové postižení vliv na společenský a kulturní život neslyšících osob. Jakým způsobem, či jestli vůbec, dochází k určitým omezením či naopak, zda sluchové postižení nemá na společenské a kulturní aktivity neslyšících žádný vliv.

Dílčí cíle tvoří otázky, zda jsou neslyšící subjektivně spokojeni se společenským a kulturním životem a dále jaké aktivity patří k jejich nejoblíbenějším. Zjištěné výsledky by mohly posloužit jako aktuální vhled to této problematiky a dále také pro inspiraci a vývoj v této oblasti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Uvedení do problematiky osob se sluchovým postižením

1.1 Úvod do surdopedie

Problematikou osob se sluchovým postižením se zabývá surdopedie¹, která představuje speciálně pedagogickou disciplínu, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem jedinců se sluchovým postižením (Horáková, 2012). Surdopedie je poměrně mladá disciplína, která vznikla v roce 1983. Do té doby byla problematika sluchově postižených zahrnována do komplexního oboru logopedie (Bulová in Pipeková, 1998).

Ke vzniku surdopedie jako samostatné vědní disciplíny přispělo především postupné akceptování sluchově postižených jako jazykové a kulturní menšiny. K oddělení obou oborů došlo také kvůli rozdílnému pojetí cílů a metodiky (Potměšil, 2003).

Ve vztahu k ostatním vědám je surdopedie vzhledem ke komplexnosti a širokému rozsahu problematiky úzce spojena s dalšími společenskovedními, medicínskými i technickými obory. V rámci společenskovedního oboru je to například speciální pedagogika, pedagogika, jazykověda, psychologie, sociologie, ale také kybernetika nebo kulturní a sociální antropologie. V oblasti medicínských a biologických oborů je to například anatomie, fyziologie, otorinolaryngologie (ORL), audiologie, foniatrie, pediatrie a nebo také neonatologie. Zastoupení najdeme také v technických a fyzikálních oborech jako je akustika, elektrotechnika či výpočetní technika (Langer, 2013), (srov. Potměšil, 2003).

Potměšil (2003) uvádí několik cílových skupin, na které je surdopedie zaměřena. Jedná se zejména o děti a mládež se sluchovým postižením. Další cílovou skupinou jsou rodiče dítěte a v neposlední řadě také speciální pedagogové – surdopedi. Je také důležité zmínit, že velkou část rozhodování o výchovných postupech náleží hlavně rodičům, popřípadě zákonným zástupcům dítěte.

Hlavním cílem surdopedie je ukotveno ve zprostředkování komunikačních kompetencí. Podle Leodhardtové (2001) je potřeba získat přiměřené řečové, komunikační a sociální kompetence, aby si osoba se sluchovým postižením mohla osvojit kulturní hodnoty a stát

¹ z latinského surdus – hluchý a řeckého paidea – výchova

se nezávislou. **Komunikační kompetenci** můžeme chápat jako soubor pravidel k produkování promluv a jejich rozumění. Celkově je komunikační kompetence chápána jako soubor všech mentálních předpokladů, které tvoří člověka schopným komunikovat (Horáková, 2005).

1.2 Terminologie

V rámci odborné terminologie v oblasti surdopedie se setkáváme v jednotlivých publikacích s nejednotností a neustáleností v rámci jednotlivých resortů.² Dle základní koncepce MKF³ je porucha (impairment) na úrovni obtíží tělesných funkcí nebo struktur jako znatelná odchylka či ztráta. Disabilita je pak „*snížení funkčních schopností na úrovni těla, jedince nebo společnosti, která vzniká, když se zdravotní stav setkává s bariérami v prostředí.*“ (Švestková, Pfeiffer, 2009, s. 9 , 24)

Podle Světové zdravotnické organizace (World Health Organization) žije na celém světě 360 miliónů osob se sluchovým postižením, z nichž 32 miliónů jsou děti. V dané souvislosti používá WHO termín omezující ztráta sluchu (disabling hearing loss), přičemž používá odlišné kritéria pro klasifikaci u dětí a dospělých.

U dospělých, tj. osob starších 15 let, se jedná o sluchovou ztrátu větší než 40 dB na lepším uchu;

u dětí ve věku od 0 do 14 let, o sluchovou ztrátu větší než 30 dB na lepším uchu.

Důvodem snížení hranice sluchové ztráty u dětí je riziko opožděného vývoje řeči a jazykových a kognitivních schopností, což se následně projevuje celkovým opožděným vývojem osobnosti jedince či poruchami učení ve škole (WHO, 2015).

Potměšil (1999) uvádí, že je důležité rozlišovat termíny sluchové postižení a sluchová vada. Přičemž sluchovou vadu chápe jako poškození orgánu, nebo jeho funkce tak, že je určitým způsobem snížena kvalita nebo kvantita slyšení. Sluchové postižení pak chápe jako širší termín, který zahrnuje i sociální důsledky, včetně řečového efektu.

² Resort školství, resort zdravotnictví, sociální resort.

³ Zkratka představuje Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disabilty a zdraví, která byla publikovaná Světovou organizací WHO ke zkušebnímu použití v roce 1980 (MKF, 2008).

Setkáváme se také s pojmem funkční slyšení, které je definováno jako „*charakteristika využitelnosti zbytků sluchu v takovém případě, kdy sluchově postižená osoba využívá ke slyšení a porozumění mluvené řeči sluchadlo.*“ (Potměšil in Michalík, 2011, s. 350)

Hrubý (2010) uvádí pojmy porucha a vada sluchu. Poruchu sluchu chápe jako stav přechodného zhoršení sluchu, jestliže se jedná o onemocnění sluchového orgánu, které je možné léčit nebo opravit. zatímco sluchovou vadu popisuje jako stav trvalého poškození sluchu, kdy nedochází ke zlepšování, a může zahrnovat spektrum od lehké nedoslýchavosti až po úplnou hluchotu.

Pokud hovoříme přímo o osobách se sluchovým postižením, Langer (2013) zmiňuje, že ustáleným a nejčastěji užívaným pojmem je „sluchově postižený“, který koresponduje i se zahraničními názvy jako je „hearing impaired“, „déficient auditif“ nebo „sluchovo postihnutý“. Nejnovějším trendem je však v první řadě zdůraznit označení „**osoba**“ (člověk, jedinec, dítě, atd.) se sluchovým postižením a až poté zmínit doplňující informaci o stavu (postižení).

Označení sluchově postižený se dotýká velmi nehomogenní skupiny osob, která je členěna především stupněm a druhem postižení. Termín pak zahrnuje tyto základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchaví, ohluchlí. Každá tato kategorie zahrnuje další široké spektrum faktorů jako je kvalita a kvantita sluchového postižení, věk, kdy k postižení došlo, mentální dispozice jedince, péče, která je mu věnována a další přidružené postižení.

Nedoslýchaví

Hrubý (1999) uvádí pod termínem nedoslýchavost každé zhoršení sluchu oproti běžné populaci, nikoliv však jeho úplné vymizení. Potměšil (2003) chápe nedoslýchavost jako vrozenou nebo získanou částečnou ztrátu sluchu a která bývá příčinou opožděného nebo omezeného vývoje mluvené řeči. Možnost vývoje řečové komunikace u těchto osob je v současné době spojena zejména s vhodnou kompenzací sluchové ztráty adekvátním sluchadlem. (Neubauer, 2009)

Ohluchlí

Potměšil (2003) uvádí pod termínem ohluchlost takovou ztrátu sluchu, která vznikla v období dokončování vývoje mluvené řeči nebo zasáhla přímo do již vytvořené mluvené řeči jako komunikačního nástroje. Neubauer (2009) rozděluje tuto kategorii na ohluchnutí

v časném věku dítěte, tj. od 2 let věku dítěte⁴ a dále na ohluchnutí v pozdějším věku, kdy ohluchlý jedinec využívá takový stupeň rozumění čtené formě orální mluvy, kterou byl schopný zvládat i před vznikem ztráty sluchu.⁵

Neslyšící (osoby s prelingvální hluchotou)

Dle vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 207/1995 je úplná hluchota definována tak, že neslyšící osoba není schopna vnímat zvuk s jakýmkoli zesílením a je tedy schopna vnímat pouze vibrace. Jestliže hovoříme o neslyšících ze zdravotnického hlediska, Světová organizace WHO zahrnuje pod pojem neslyšící ty osoby, které ani při největším zesílení neslyší žádný zvuk.

Neslyšící podle sociokulturní definice

Z kulturního hlediska se jedná o úhel pohledu, jak na sebe nahlíží sami neslyšící. Některé z těchto osob se nepovažují za postižené, ale spíše za kulturní menšinu, která používá svůj vlastní jazyk (znakový jazyk). O osobách této kulturní a jazykové menšiny hovoříme jako o Neslyšících s velkým „N“ – podle kulturní definice hluchoty (Horáková, 2011).

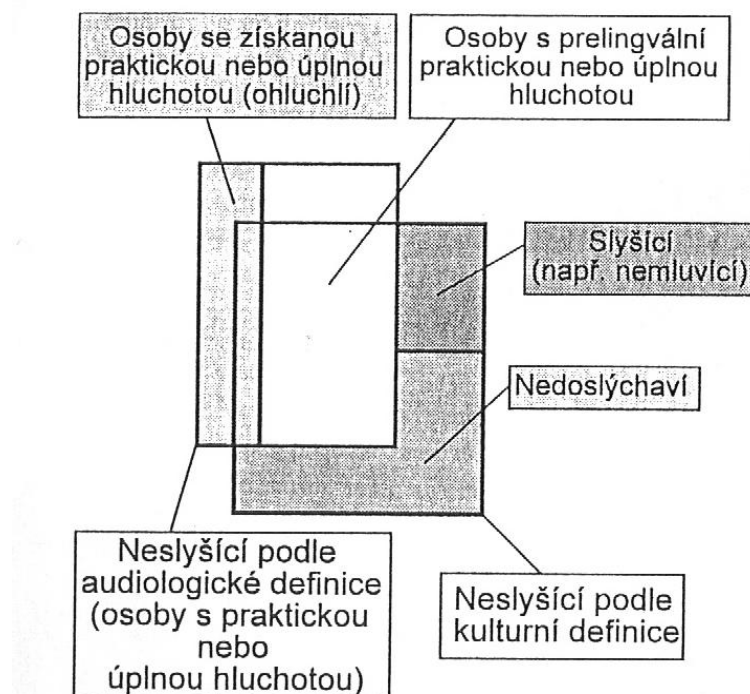
Specifickou skupinou jsou **slyšící děti neslyšících rodičů**, které nazýváme **CODA** (Children of deaf adult). Tyto děti vyrůstají mezi dvěma odlišnými světy – jazykově i kulturně, a v jejich vývoji se mohou objevovat rozpory mezi mentálním věkem a rolí ve vztahu k neslyšícím rodičům – např. v případě tlumočení při lékařském vyšetření rodičů (Souralová, 2010).

Redlich (2008) uvádí, že děti neslyšících rodičů se setkávají se souběžným osvojováním si dvou jazyků. Češtiny a českého znakového jazyka. Tento efekt nazýváme bilingvismem. Současně dochází k osvojování obou kultur, a to slyšící společnosti a kulturní komunity Neslyšících. O takovémto jevu hovoříme jako o **bikulturalismu**.

Vztah mezi hluchotou dle audiologického členění a hluchotou (neslyšícími) podle kulturní definice vyjadřuje následující obrázek. č. 1

⁴ Děti, které ztratily sluch do věku dvou let a nejsou tedy neslyšící od počátku, mohou toto období, kdy se řeč rozvíjela vyžít ve prospěch rozvoje orální řeči (Neubauer, 2009).

⁵ V rámci dospělé populace ohluchlých osob lze nalézt osoby, které nadále preferují orální mluvu namísto manuální znakové komunikace, která se může jevit jako obtížná na naučení (Neubauer, 2009).

Obrázek č. 1 : Porovnání audiologické a kulturní definice hluchoty (Hrubý, 1998, s. 12)

1.3 Výskyt osob se sluchovým postižením

„Sluchové postižení je u obyvatelstva jedním z nejrozšířenějších somaticko-funkčních postižení“ Neubert (in Leondhardtová, 2001, s. 60), nicméně údaje o jeho výskytu se výrazně liší. Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob č. 155/1998 Sb. vymezuje v § 2 pro své účely neslyšící jako osoby, „*kteřé neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem*“.

Bulová (in Pipeková, 1998) uvádí, že v České republice žije přibližně 500 000 osob se sluchovým postižením. Většinu z nich tvoří skupina osob s nedoslýchavostí, u nichž došlo ke zhoršení sluchu ve vyšším věku. Hrubý (1998) hovoří v České republice o 3900 osobách s praktickou hluchotou a přibližně 3 700 osobách s úplnou hluchotou, která probíhá od narození nebo která vznikla před začátkem nebo v průběhu školní docházky.

1.4 Klasifikace sluchových poruch a vad

Klasifikace sluchových poruch je nejčastěji v odborné literatuře uvedena podle následujících kritérií:

- podle velikosti (stupně) sluchové ztráty
- podle místa vzniku vady
- podle doby, kdy k sluchové vadě došlo (ve vztahu k řečovému vývoji)

DLE STUPNĚ

Světová zdravotnická organizace (WHO) roku 1980 stanovila následující mezinárodní škálu stupňů sluchových poruch: (WHO 1980, Janotová, 1985-1986, Novák, 1994, Hrubý, 1999, Krahulcová 2001, 2003)

Stupeň	Velikost ztráty sluchu dle WHO (Světová zdravotnická organizace) [dB]	Názvy sluchových ztrát	Název kategorie podle Vyhlášky MSPV ČR č. 284/1995 Sb.
1.	0 -25	normální sluch	
2.	26-40	Lehká ztráta sluchu, lehká nedoslýchavost	Lehká nedoslýchavost (již od 20 dB)
3.	41 - 55	Střední ztráta sluchu, střední nedoslýchavost	Středně těžká nedoslýchavost
4.	56 - 70	Středně těžká ztráta sluchu	Těžká nedoslýchavost
5.	71 - 90	Těžká ztráta sluchu, těžké postižení sluchu	Praktická hluchota
6.	91 a více (body v audiogramu i nad 1 kHz)	Velmi těžká sluchová ztráta	Hluchota
7.	91 a více (v audiogramu žádné body nad 1kHz)	Velmi těžká sluchová ztráta	Úplná hluchota

Tab. 1 : Klasifikace sluchových vad – jednotlivé kategorie ztráty sluchu (Krahulcová, 2014, s. 91)

S jiným dělením se můžeme setkat v rámci Bureau International d'AudioPhonologie, (Mezinárodní úřad pro audiologii) který člení sluchovou ztrátu do následujících stupňů: (BIAP, 1996)

Stupeň	Název	Velikost ztráty sluchu dle BIAP [dB]
1.	Normální sluch	0 -20
2.	Lehká nedoslýchavost	21-40
3.	Střední nedoslýchavost 1.stupeň 2. stupeň	41-55 56-70
4.	Těžké postižení sluchu 1.stupeň 2. stupeň	71-80 81-90
5.	Velmi závažné postižení sluchu hraničící s hluchotou 1.stupeň 2.stupeň 3. stupeň	91-100 101-110 111-119
6.	Úplná ztráta sluchu – hluchota	120 a více

Tab. 2 : Klasifikace sluchových ztrát dle BIAP (BIAP, 1996)

DLE MÍSTA VZNIKU

Jedlička (2007) (srov. Langer, 2013; Šlapák, 1995) uvádí dělení z hlediska místa vzniku a rozlišuje dvě základní skupiny sluchových vad:

PERIFERNÍ

Je zde přítomno poškození v oblasti zevního, středního, vnitřního ucha nebo i v rámci sluchového nervu. Autor je dále dělí na: převodní, percepční a smíšené a souhrnně je můžeme označit názvem nedoslýchavost a hluchota.

a) **Převodní** - v tomto případě mohou být sluchové buňky v pořádku, ale nejsou stimulovány zvukem. Může zde působit nějaká překážka, úraz, či vpáčení bubínku. Nežádka se může vyskytovat pocit „zalehnutí“ v uších.

b) **Percepční** - zde je postiženým ohniskem vnitřní ucho či sluchový nerv.⁶ Pro tyto poruchy je typický úbytek slyšení vysokých tónů, zatímco hluboké jsou vnímány lépe. Charakteristickým příkladem je presbyakuzie neboli stařecká nedoslýchavost. Dále zde autor řadí bakteriální nebo virové infekce, vrozené syndromy a taktéž zde řadí i komplikované stavy v pre a perinatálním období, např. Rh-inkompatibilitu nebo asfyxii či nízkou porodní hmotnost.⁷

c) **Smíšené** - smíšená porucha sluchu vzniká jako kombinace převodního a percepčního typu. Při jejím vzniku se v různém stupni a zastoupení kombinují příčiny způsobující poruchu převodní a percepční (Herdová, 2004).

CENTRÁLNÍ

Zahrnuje komplikované defekty způsobené různými procesy, které postihují korový a podkorový systém sluchových vad. Jedná se o abnormální zpracování zvukového signálu v mozku. V rámci této poruchy můžeme zmínit např. akustickou agnózii. (Jedlička, 2007)

DLE DOBY VZNIKU

Z hlediska doby vzniku sluchové poruchy je rozlišujeme obecně na vady vzniklé v prenatálním, perinatálním a postnatálním období života člověka. Ze speciálně

⁶ Autor tuto oblast dále rozděluje na kochleární a retrokochleární.

⁷ Hmotnost u nedonošených novorozenců pod 1000 g. (in ibid.)

pedagogického hlediska se zřetelem na vhodný způsob komunikace je ovšem podstatnější členění poruch sluchu na:

- **Prelingvální sluchové poruchy (vady)** – ke vzniku dochází v období, kdy ještě není dokončen základní vývoj jazyka a řeči. A dochází tak k omezení přirozeného nabývání mluveného jazyka a v důsledku je zasaženo i nabývání lidské řeči. V případě, že již jedinec měl osvojené nějaké řečové dovednosti, začnou se pomalu ztrácet. Vhodné je tedy včas zahájit surdopedickou a logopedickou péči.
- **Postlingvální sluchové poruchy (vady)** – k těmto poruchám dochází až ve chvíli, kdy už došlo k nabytí jazyka a řeči. Dítě, popř. dospělý již ovládá řečové a jazykové kompetence v důsledku čehož nemusí dojít k jejich vymizení a dá se s nimi nadále pracovat. Dochází k určitým změnám v rámci artikulace a prozodie. Také zde hraje roli včasná logopedická a surdopedická péče. (Langer, 2013)

Můžeme se setkat i s dalšími klasifikacemi, (srov. Lejska, 1995, Lejska, 2003; Potměšil, 2003) které jsou zaměřeny zejména na specifické, komunikační, rehabilitační a vzdělávací potřeby, víceméně tedy ze speciálně pedagogického hlediska:

- osoby nedoslýchavé
- osoby neslyšící
- osoby ohluchlé
- osoby s kochleárním implantátem
- osoby se sluchovou a další přidruženou vadou

1.5 Etiologie poruch a vad sluchu

Některé příčiny sluchových vad nemusí mít trvalé následky, je možné je dokonce odstranit a sluchové vnímání tak obnovit v původní kvalitě, jiné vedou náhle či postupně až k úplné ztrátě sluchu. Různorodost těchto příčin je široká, u některých jedinců je etiologie jejich vady neznámá či dochází ke kombinaci jednotlivých příčin. Příčiny sluchových ztrát lze obecně shrnout do následujících kategorií:

- **vrozené:** genetické nebo vrozené vývojové vady, vady způsobené infekčním onemocněním matky v průběhu těhotenství (zarděnky, spalničky, toxoplazmóza aj.) či užíváním toxických látek;
- **získané:**

a) onemocnění sluchového orgánu: záněty středouší, průušnice, meningitida, nádory, degenerativní onemocnění;

b) traumatické poškození sluchového orgánu: úraz, poškození toxickými látkami (léky aj.), poškození hlukem (intenzivní či jednotvárný hluk v pásmu 80-90 dB může způsobit ztrátu sluchu).

Skákalová (2011) uvádí, že pokud má některá z příčin sluchových vad za důsledek orgánovou poruchu sluchového orgánu je jeho funkce narušena. Jestliže ale není k nalezení žádný defekt sluchového orgánu, může se jednat o funkční poškození. To by signalizovalo poruchu zpracování informací v centrálním sluchovém systému.

Langer (2013) rozděluje příčiny sluchových poruch z několika hledisek:

1. DĚDIČNÉ VADY⁸

- geneticky podmíněné
- děděné autozomálně recesivně
- syndromové⁹
- nesyndromové

2. ZÍSKANÉ PORUCHY

- **prenatální příčiny** – endogenní (dědičnost) a exogenní vlivy (např. Intoxikace, virové nebo infekční onemocnění matky, inkompatibilita Rh- faktoru matky a plodu, rentgenové záření);
- **perinatální příčiny** – zde můžeme zařadit události, které se odehrávají během porodu nebo těsně po něm, jedná se např. o komplikované nebo protahované

⁸ Wynbrandt (2008) uvádí, že bylo identifikováno více než 400 dědičných syndromů spojených s vážnou ztrátou sluchu.

⁹ Např. Waardenburgův syndrom, Pendredův syndrom, Alportův syndrom, Usherův syndrom, syndrom CHARGE aj.)

porody, klešťové hypoxie nebo asfyxie plodu, předčasné porody, nízká porodní váha novorozence);

- **postnatální příčiny** – (úrazy hlavy, poranění a onemocnění sluchového analyzátoru, opakované záněty středního ucha, intoxikace, otoskleróza apod.). (Lejska, 1995, 2003; Šmelová, 2014)

Specifickou oblast v této kategorii tvoří **tinnitus** neboli ušní šelest, jedná se o subjektivně vnímaný sluchový vjem, který vzniká v jednom nebo obou uších bez jakéhokoliv vnějšího podnětu. Nepatří tedy mezi sluchové poruchy, ale je označován jako onemocnění sluchu, které bývá někdy přítomno i u osob s poruchami sluchu. Ušní šelesty mohou mít podobu trvalého nebo záchvatovitého pískání, hučení, šumění, zvonění šustění cvrlikání apod. (Langer, 2013).

1.6 Diagnostika sluchového postižení

„Závažnější forma sluchové vady způsobuje deprivaci v oblasti zvukových podnětů a negativně ovlivňuje rozvoj řečových a komunikačních kompetencí dítěte.“ (Přinosilová in Opatřilová, 2006, s. 167)

Diagnostikou sluchu se zabývá medicínský obor audiologie.¹⁰ Disponuje celou řadou vyšetřovacích metod umožňujících odhalit případnou poruchu sluchu a navrhnout optimální technickou kompenzaci. Vyšetření sluchové funkce se provádí pomocí různých vyšetřovacích technik, které berou v úvahu fyziologické vlastnosti lidského sluchu a zároveň vychází ze systému objektivních a subjektivních veličin pro měření v akustice. (Souralová, 2005).

Horáková (2012) uvádí oblast zvuků, které je slyšící člověk schopen vnímat, rozlišovat, případně jim rozumět, je možné popsat pomocí dvojce údajů - **intenzity** a **frekvence**. Sluchové buňky reagují na zvuky ve frekvenční oblasti 20-20 000 Hz. Pro běžný život je nejdůležitější oblast 125-8000 Hz. Pro komunikaci je důležitá oblast, kde se nachází hlavní část akustické energie řeči, tj. 500-2000 Hz. Tyto frekvence nazýváme frekvence řečové. Lejska (2003) uvádí, že postižení sluchu v této oblasti má nejhorší dopad na verbální komunikaci člověka.

¹⁰ Jedná se o specializovaný obor otorinolaryngologie, který má k dispozici celou řadu vyšetřovacích metod umožňujících přesně odhalit případnou poruchu sluchu i její typ a navrhnout optimální léčebný postup a technickou kompenzaci (Langer, 2013).

Souralová (2005) poukazuje na to, že čím dříve je porucha sluchu zjištěna a začne se s vhodnou rehabilitací, tím menší škody vznikají na vývoji osobnosti dítěte. Odhalení vady sluchu v prvních měsících života umožňuje získat čas pro volbu adekvátních lékařských, výchovných, vzdělávacích a rehabilitačních postupů důležitých pro zajištění přirozeného vývoje.

Metody diagnostiky sluchových poruch a vad

Základní dělení metod diagnostiky sluchových poruch a vad uvádí Lejska (2003):

- **metody subjektivní** – důležitá je spolupráce pacienta, výsledky jsou ovlivněny subjektivním hodnocením pacienta, tyto vyšetřovací metody jsou základní, protože charakter slyšení je velmi individuální, patří sem např. vyšetření pomocí klasické sluchové zkoušky, tónové nebo slovní audiometrie;
- **metody objektivní** – není zde důležitá spolupráce pacienta, jedná se např. o tympanometrii, vyšetření otoakustických emisí, vyšetření pomocí evokovaných potenciálů.

METODY SUBJEKTIVNÍ

Klasické sluchové zkoušky

Vyšetření hlasitou a šeptanou řečí

Základní klasickou sluchovou zkouškou je vyšetření hlasitou či šeptanou řečí¹¹ (vox magna, vox sibilans – z toho zkratky V a Vs). Pacient zaujímá pozici vyšetřovaným uchem k vyšetřujícímu a čelem k asistentovi, který ucpává zevní zvukovod u šeptané řeči, nebo ohlušuje ucho (pomocí Barányho ohlušovače) u hlasité zkoušky. Podle vzdálenosti, ze které pacient pravidelně slova opakuje, zapíšeme zjištěné údaje např.:

- 6m Vs 3m – pacient slyší šeptanou řeč vpravo ze šesti a vlevo ze tří metrů
- 1m V 5m – pacient slyší hlasitou řeč vpravo z jednoho a vlevo z pěti metrů.

¹¹ Za první skutečný pokus o použití audiometrie řeči byl zrealizován Fletcherem a spol. (1929) v Bell Telephone Laboratories. Byl tvořen slabikovým testem ze slov bez významu (Dlouhá, Černý, 2012).

Výsledky vyšetření se poté označují číselnou vzdáleností v metrech, při které pacient správně opakoval většinu slov. Podle vzdálenosti, ze které je vyšetřovaný pacient schopen správně rozumět všem slovům, se dá velmi orientačně stanovit i předpokládaný stupeň sluchové ztráty. (Mrázková a kol., 2006)

Wyšetřeni sluchu ladičkami

Weberova zkouška ladičkou

Při této zkoušce dochází k porovnání kostního vedení zvuku v obou uších. Rozezvučenou ladičku přikládáme na temeno hlavy, pacientovi sdělíme, aby zvuk ladičky lokalizoval. Při převodní nedoslýchavosti lateralizuje ladička do hůře slyšícího ucha. Při senzorické nedoslýchavosti do lépe slyšícího ucha a při smíšené poruše záleží na závažnosti nedoslýchavosti, ladička může lateralizovat jak do hůře, tak lépe slyšícího ucha, popř. do obou (Doležal, Kabátová in Kabátová, Profant, 2012).

Schwabachova zkouška

Tato zkouška je založena na principu porovnání sluchu vyšetřovaného s vyšetřujícím. Dnes je však považována pouze za orientační. Šejna (in Hahn, 2007)

Schwabach při této zkoušce přiložil rozkmitanou ladičku na pacientův mastoid. Jakmile ji pacient přestal slyšet, přiložil ji na svůj mastoid. Jestliže ji neslyšel, předpokládal, že by měl být pacientův sluch v pořádku (Hrubý, 2008).

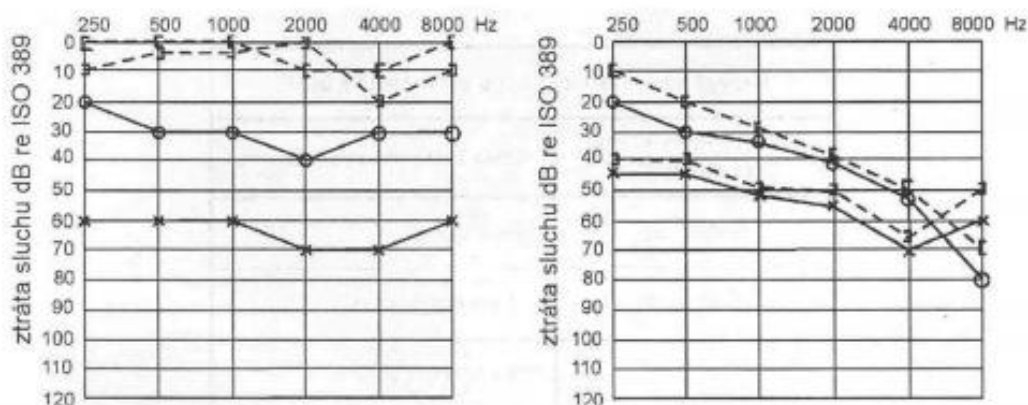
Rinneho zkouška

Při této zkoušce hodnotíme porovnání vzdušného a kostního vedení zvuku. Ladičku rozezvučíme a přiložíme ji na spánkovou kost. Zjišťujeme, jak dlouhou ji pacient slyší. Stejně tak zjišťujeme dobu, jak dlouho slyší pacient ladičku u vedení vzdušného, kdy ji přikládáme před boltec. Rinneho zkouška je pozitivní, jestliže je vzdušné vedení lepší než kostní. Tento stav poukazuje na normální sluch nebo percepční nedoslýchavost. V případě, že je zkouška negativní, kostní vedení je lepší než vzdušné a hovoříme tedy o převodní nedoslýchavosti. Šejna (in Hahn, 2007)

Tónová audiometrie

Tónová audiometrie se řadí pod subjektivní vyšetřovací metody vzhledem k očekávané reakci pacienta, který sděluje informaci, zda prezentovaný tón slyšel. Jedná se o základní

vyšetření v audiologii, u kterého je cílem stanovení prahu sluchu¹². Jedním z důležitých faktorů pro vyšetření je věk pacienta a jeho psychická kondice. U dětí se vyšetření provádí až od 3 let. Audiometrickým vyšetřením zjistíme částečně informaci o činnosti sluchového orgánu, nikoli však to, zda pacient řeči rozumí. Pro korektnost vyšetření je nutné splnění podmínek jako je audiometrická kabina¹³ a kvalifikovaný personál – audiologická sestra a provádějící lékař (ORL či foniatr) (Dlouhá, Černý, 2012).

Obrázek č. 2: Ukázka audiogramu (Hrubý, 1998). Vlevo ukázka převodní poruchy sluchu, vpravo ukázka percepční poruchy sluchu.

METODY OBJEKTIVNÍ

Tympanometrie

Lejska (2003) uvádí, že principem této metody je měření množství akustické energie ve vnějším zvukovodu, které se odráží od blanky bubínku.¹⁴ Vyšetření následně obsahuje dva druhy výsledků. Tympanometrickou křivku a vyšetření reflexu třmínkového svalu.

Otoakustické emise¹⁵

Toto vyšetření je založeno na zjištění, že zdravé ucho dokáže rozpoznat opakovanými pohyby (kmitáním) zevních řad vláskových buněk (zesilovačů) zvuky, které vysílá přes středoušní mechaniku.

¹² Tzv. HL – hearing level pro čisté tóny vzdušným a kostním vedením.

¹³ Dle ISO (International Standard Organisation) je v audiometrické kabině povolen určitý stupeň okolního hluku. (Dlouhá, Černý, 2012)

¹⁴ Lejska (2003) uvádí souvislost s tuhostí bubínku, řetězem kůstek a obsahem středního ucha.

¹⁵ OAE objevil David Thomas Kemp v roce 1978. Kemp aplikoval do ucha vyšetřovaného krátké, přerušované impulzy na základě kterých zaznamenal, že lze citlivým mikrofonom zjistit akustickou odpověď. Dále také prokázal, že emise pochází z vnitřního ucha (Dlouhá, 2012).

BERA¹⁶

Jedná se o vyšetření sluchového nervu a mozkového kmene. Prostřednictvím této metody lze změřit celou sluchovou dráhu od samotné kochley až po korovou oblast. Takto se vyšetřují jedinci, kteří nejsou schopni podstoupit audiometrické vyšetření. Toto vyšetření se vždy provádí ve spánku (Horáková, 2011, s. 32).

SSEP¹⁷

Jedná se o objektivní metodu, za pomoci které určujeme sluchový práh u dětí, u kterých není možné použít audiometrické vyšetření. Při samotném vyšetření pozorujeme reakce z mozkového kmene na zvukový podnět různých frekvencí. Výsledkem je audiogram, který je možné použít pro další vyšetření (Muknšnáblova, 2014).

1.7 Technické a kompenzační pomůcky

INDIVIDUÁLNÍ ZESILOVAČE ZVUKU

Sluchadla

Sluchadla můžeme definovat jako elektronická zařízení, která jsou užívána pro kompenzaci sluchových vad se zaměřením na zesílení zvuků, zejména těch řečových. Složení sluchadla můžeme rozdělit na mikrofon, zesilovač, reproduktor a bateriové pouzdro. (Dlouhá, Černý, 2012).

Veldová (in Hahn, 2007) uvádí dělení sluchadel podle toho, zda je zesilovač analogový či digitální. Analogová sluchadla jsou charakteristická tím, že zesilují zvuk tak, že signál při vstupu a výstupu je stejný (in ibid.). Oproti tomu stojí sluchadla digitální, jak uvádí Havlík (2007). Jedná se o princip, při kterém dochází k transferu akustického signálu na signál digitální.

Havlík (2015) dále dělí sluchadla:

- **dle charakteru přenosu zvuku**, kdy může být zvuk do vnitřního ucha přiváděn dvěma způsoby, a to **vzduchem** nebo **kostí**. Jestliže je zvuk přenášen vzduchem, dochází k vysílání akustické energie skrze tvarovku do zvukovodu,

¹⁶ Brainstem evoked response audiometry – BERA, BAEP, akusticky evokované potenciály mozkového kmene.

¹⁷ Steady State Evoked Potentials, tzv. ustálené evokované potenciály

kde dochází k rozvibrování bubínku a následnému přenosu od středoušních kůstek až do vnitřního ucha. V případě kostního vedení zvuku hovoříme o jevu, kdy je „*elektrický signál vycházející ze zesilovače předán do vibrátoru, který je přiložen na spánkovou kost*“ (Havlík 2007, s. 23).

▪ dle tvaru

a) Sluchadla kanálová¹⁸ obsahují miniaturní elektronické zařízení, které je umístěno ve skořepině, která je zhotovena přesným otiskem zvukovodu a je zasazena do chrupavčité části. Nevýhodou může být malá baterie, která nedosahuje dlouhodobějšího výkonu.

b) Sluchadla zvukodová¹⁹, již z názvu vyplývá, že přístroj je vkládán do oblasti zvukovodu a částečně také do jeho vchodu. Vyhotovený tvar se vytváří přesným otiskem zevního ucha a tzv. skořepina obsahuje veškerou elektroniku (Havlík, 2007; 2015).

c) Sluchadla závěsná²⁰, jsou umístěna za boltcem, reproduktor se nachází buďto ve sluchadle nebo je umístěn mimo vlastní sluchadlo a je upevněn pomocí plastového kroužku ve zvukovodu, dále pak může být vsazen do individuální ušní tvarovky. Oproti zvukodovým a boltcovým sluchadlům má výhodu ve vyšším výkonu a lze jej použít i u osob se zbytky sluchu.

d) Sluchadla kapesní jsou již v dnešní době zastaralejší variantou a řada výrobců už je nevyrábí. Výjimečně mohou být užívána u pacientů s velmi těžkou poruchou hybnosti horních končetin, kteří nedokážou manipulovat s drobnějšími přístroji.

e) Sluchadla brýlová fungují na principu vzdušného přenosu zvuku, kdy je akustický výstup napojen na ušní tvarovku a pro kostní přenos se využívá vibrační prvek, který je uložen v zadní části brýlových obrub. i tyto sluchadla, podobně jako sluchadla kapesní již však nejsou tolik využívána.

¹⁸ CIC neboli Completely In Canal; jedná se o méně kosmeticky nápadná sluchadla, která nemusí být viditelná, jestliže to zvukodov prostorově umožňuje (Havlík, 2015).

¹⁹ ITE neboli In The Ear (in ibid.)

²⁰ BTE neboli Behind The Ear (in ibid.)

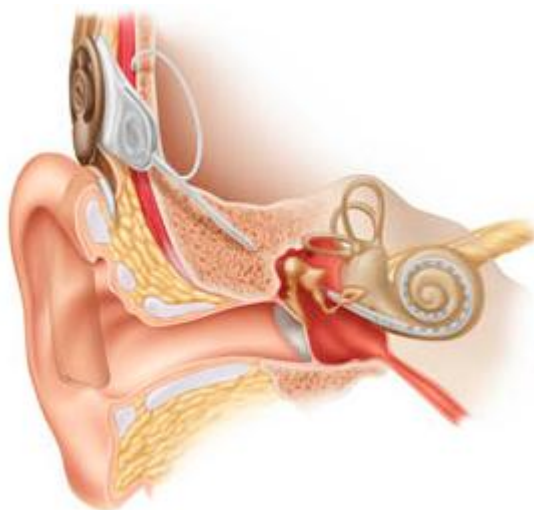
VORP²¹

Toto sluchadlo funguje na podobném principu jako kochleární implantát, přičemž zlepšuje funkci vnějšího ucha, obzvláště bubínku. Taktéž bývá voperován a obsahuje magnet, přijímací a vysílací cívku (Langer, 2013).

Kašpar (2008) uvádí, že VORP odpovídá svou funkcí běžným sluchadlům a aspiruje na stejnou úroveň zlepšení sluchu, v České republice však zatím není používán.

Kochleární implantát

O možnostech indikování kochleárního implantátu hovoříme v případě, že ztráta sluchu je větší než 90dB a znemožňuje tak rozumění řeči. „*Pokud je zachována sluchová nervová dráha, je možné komunikaci řeči obnovit nebo rozvinout pomocí elektrické stimulace nervových vláken.*“ (Skřivan, Kabelka a Havlík, 2015, s. 287) základním principem funkce kochleárního implantátu je zachytávání zvuků zevní částí mikrofonu, které se následně zpracovávají v procesoru, kde se informace kóduje a za pomoci vysílací cívky se přesouvá do vnitřní části. Energie i informace jsou transportovány elektromagnetickou indukcí. Lejska (2003) popisuje kochleární implantát jako elektronické zařízení, které stimuluje elektrickým proudem koncová vlákna sluchového nervu v hlemýždi. K užití dochází, pokud jsou nevyvinuty nebo poškozeny vláskové buňky Cortiho orgánu²².

Obrázek č. 3: Kochleární implantát (převzato z www.ruce.cz).

²¹ Vibrating Ossicular Prothesis = vibrační kůstková protéza

²² Cortiho orgán se nachází v bazilární membráně ve scala media. Obsahuje dva typy vláskových buněk; vnitřní a vnější (Profant, 2012). Sluchové buňky vnitřního ucha jsou jediné buňky lidského těla, které umí převést mechanickou energii zvuku na bioelektrickou (Lejska, 2003).

Kolektivní pomůcky pro zesílení zvuku

Indukční smyčka

Jedná se o mechanismus, který spolupracuje s individuálními sluchadly. Indukční smyčka mění analogový elektrický signál na elektromagnetické pole, které je sluchadlem pomocí indukčního snímače zachycováno kdekoli uvnitř celé plochy, která je smyčkou ovinuta (Hrubý, 1998). Langer (2013) uvádí využití tohoto přístroje např. ve školách pro sluchově postižené, v klubech pro neslyšící, divadlech, kinech, koncertních sálech, nádražních halách a dalších veřejných prostorech. Taková místa můžeme rozpoznat podle modré nálepky - piktogramu s nakresleným uchem.

Pojítka

Tato pomůcka je tvořena dvěma základními jednotkami - vysílačkou a přijímačem. Mikrofon se většinou nachází co nejbližší u úst mluvčího a vysílačka bývá umístěna za opaskem či v kapse. Přijímač je umístěn například na oblečení a doplněn o sluchátka nebo malou indukční smyčku. Výhodou je využití více přijímačů mezi účastníky. Například v rámci jedné vyučovací třídy (Langer, 2013).

TECHNICKÉ POMŮCKY PRO DÁLKOVOU KOMUNIKACI

Kašpar (2008) uvádí, že ještě do nedávné doby byly poměrně frekventovanou pomůckou faxy, které umožňovaly rychlou písemnou komunikaci. Další praktickou pomůckou je i psací telefon, který umožňuje jak přímou (on-line) komunikaci pomocí běžné telefonní linky, tak má k dispozici i zařízení pro psaní textu.

Nejnovější variantou dálkové komunikace je služba O2 „Operátor“ zprostředkovávaná neslyšícím osobám, která je založena na principu, kdy neslyšící kontaktuje operátora, ten následně vyřídí požadavky neslyšícího v mluvené formě a písemně mu informaci pošle nazpět. (O2, online)

Počítače a internet

Nedílnou součástí moderní výpočetní techniky jsou i počítače, které umožňují efektivní zpracování akustického signálu na vizuální formu. V rámci různorodého spektra výukových programů, multimediálních encyklopedií či elektronických slovníků tak mohou neslyšící získávat nepřehledné množství nových informací (Langer, 2013).

Vyskotová (2013) zmiňuje, že dříve užívané psací telefony jsou již dnes nahrazeny jinými formami komunikace jako jsou např. mobilní telefony s možností SMS zpráv, email, chat, ICQ, Facebook a další.

Do popředí se dostává také internetová komunikace pomocí programu Skype, který je schopný zprostředkovat dálkovou komunikaci mezi neslyšícími video přenosem (Langer, 2013). Mezi alternativy tohoto programu se dostává například Facetime či Oovoo, které jsou založeny na podobném principu.

Od roku 2015 je novinkou aplikace „Tichá linka“, která zahrnuje online tlumočení českého znakového jazyka a přepis mluvené řeči. V rámci této aplikace je také možné využít non-stop nouzové volání (Tiché zprávy, 2016).

DALŠÍ TECHNICKÉ A KOMPENZAČNÍ POMŮCKY

Mezi další kompenzační a technické pomůcky patří například signalizace zvonění bytového a domovního zvonku, signalizace pláče dítěte nebo zvonění telefonu. Kašpar (2008) dále uvádí i signalizaci času, jako je např. vibrační budík, minutka nebo hodinky.

Unie neslyšících v Brně nabízí také různorodé spektrum kompenzačních pomůcek pro seniory, např. budík pro léky nebo speciální telefon pro seniory, dále v nabídce najdeme i sortiment pro děti jako je např. znakoví loutka ad. (UNB, 2016).

2. Komunikace osob se sluchovým postižením

Název komunikace vznikl z latinského *communicatio*, což můžeme chápat jako spojování, sdělování i přenos. „Komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů“ (Klenková, 2006, s. 25).

Krahulcová (2014) uvádí, že jedním z důsledků sluchového postižení je i komunikační a informační bariéra, která může mít vliv na složky socializace, vzdělávání či adaptaci na život při ztížených podmínkách, a to v závislosti na typu a stupni sluchového postižení a dále také na době vzniku sluchové vady. Autorka také dodává, že podmínkou pro efektivní socializaci je vytváření různorodých společenských rolí a pozic, u kterých je součástí dorozumívání, sdělování informací a mezilidská komunikace.

Jazykovou komunikaci můžeme považovat za jednu ze základních potřeb každého jedince. Vágnerová (2004) uvádí, že dle Maslowovy pyramidy potřeb ji můžeme zařadit mezi tzv. potřeby jistoty a bezpečí. Tato potřeba se nadále promítá i do dalších oblastí jako je potřeba sounáležitosti, uznání, seberealizace atd. U osob se sluchovou vadou tedy může dojít k nedostatečnému uspokojení těchto potřeb v důsledku narušené komunikace. (Vágnerová in Skákalová, 2011)

Podle Klenkové (2006) rozlišujeme dva druhy komunikace:

- **verbální (slovní)** – všechny komunikační procesy, které jsou realizovány pomocí mluvené nebo psané formy řeči; zahrnuje mluvenou řeč, psanou formu řeči či znakový jazyk
- **neverbální (mimoslovní)** – komunikační procesy realizované beze slov či spolu se slovy jako doprovod slovní komunikace; zahrnuje mimiku, pohledy, gesta, postoje těla, doteky, tón hlasu a další neverbální aspekty řeči, vzdálenost a zaujímání pozic v prostoru či úpravu zevnějšku

Základní prvky komunikace:

- **komunikátor** – zdroj, osoba sdělující
- **komunikant (recipient)** – příjemce, osoba, která reaguje
- **komuniké** – obsah sdělení

- **komunikační kanál** – nezbytná podmínka; aby si obě strany rozuměly, musí používat předem dohodnutý kód

Dělení komunikačních forem u sluchově postižených Sobotková (in Vítková, 2004):

- **komunikační formy slovní podstaty** – mluvená hlásková řeč, psaná forma řeči, odezírání, pomocné artikulační znaky, prstová abeceda (daktylní řeč), chirografické systémy
- **komunikační formy neslovní podstaty** – znakový jazyk, znakovaný jazyk, mimika a gestika, dramatizace, pantomima

2.1 Orální komunikační systémy

Orální a auditivně orální komunikační systémy představují rozsáhlé spektrum forem a metod výchovných tendencí komunikace, kdy cílem je zejména osvojení si mluvené, hláskové řeči a didaktického obsahu edukačního programu (Krahulcová, 2014).

Krahulcová (2014) dále dělí orální komunikační systémy na:

- čisté orální a auditivně orální monolingvní systémy,
- orální a auditivně orální systémy doplňované vizuálně motorickými markery slovní podstaty,²³
- orální a auditivně orální systémy permanentně doplňované vizuálně motorickými znaky (markery) neslovního typu, nejčastěji označované jako bimodální.²⁴

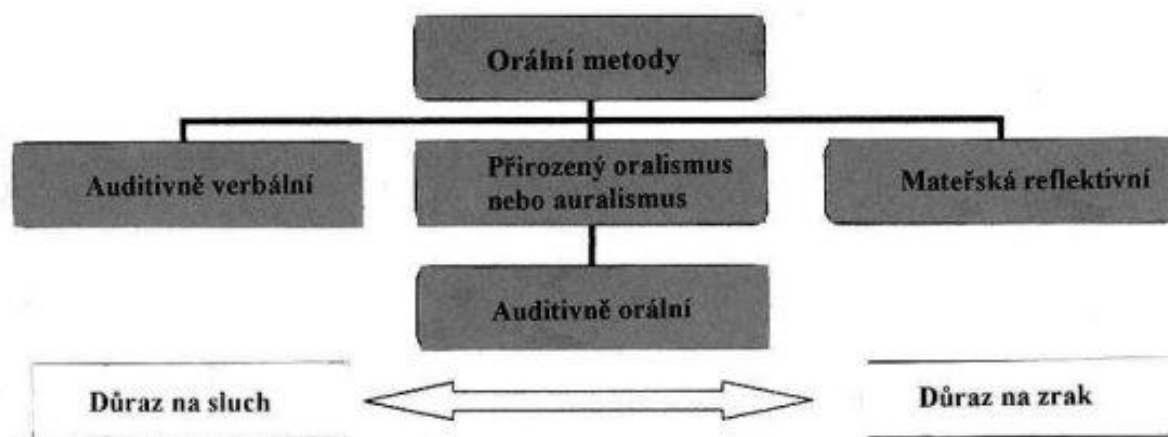
Spencer (2006) uvádí dělení orálních metod na:

- **Sluchově/auditivně verbální metoda** (Auditory Verbal) se zaměřuje výhradně na výchovu a vzdělávání pomocí sluchu a sluchového tréninku. Dochází zde k vědomému zamezování přístupu k vizuálním podnětům.
- **Sluchově/auditivně orální metoda** (Auditory Oral) při této metodě dochází k využití jak sluchových, tak zrakových podnětů, dochází taktéž ke stimulaci vlastního mluveného jazyka.

²³ Zde je zahrnuta jednoruční, obouruční nebo smíšená daktylní abeceda, dále také pomocné artikulační znaky, psaná podoba jazyka nebo také Cued Speech neboli doplňovaná řeč. Převažuje tedy vizualizace mluvené řeči (Krahulcová, 2014).

²⁴ Tento smíšený systém má vysokou komunikativní hodnotu užívající znaky, gesta i mimicko-gestikulační variace u malých dětí i dospělých (Krahulcová, 2014).

- **Přirozený oralismus/auralismus** (Natural Oralism/Natural Auralism) tato metoda vyzdvihuje užívání mateřského jazyka.
- **Mateřská reflektivní metoda** (Maternal Reflective Method).

Obrázek č. 4: Orální metody (převzato z www.ruce.cz).

2.1.1 Mluvená řeč

Sobotková (in Vítková, 2004) uvádí, že hlavním pilířem komunikace ve výchovně vzdělávacím procesu je mluvená hlásková řeč. Pro překonání komunikační bariéry osob se sluchovým postižením nemusí být absence sluchu stěžejním problémem a tyto osoby mohou být schopny naučit se vyjadřovat ústní řečí.

Souralová (2010) uvádí, že mluvený projev tvoří nedílnou součást slyšící společnosti a jeho ovládnutí umožňuje osobám se sluchovým postižením snadnější dorozumívání. Avšak chybění, omezení či změna zvukových vjemů má dopad na mluvenou produkci řeči, která se dle Krahulcové - Žatkové (1996) promítá do následujících oblastí:

- dochází k narušení všech fází verbální produkce: dýchání, fonace, artikulace
- mluvní projev osob s těžkým sluchovým postižením je charakteristický projevy dysgramatismů;
- objevují se zvláštnosti v oblasti poznávacích procesů, zejména v rámci tvoření pojmů, které zasahují do mluvního projevu.

Narušení tvorby hlasu způsobené sluchovým postižením nazýváme **audiogenní dysfonie** (Horáková, 2012).

2.1.2 Psaní

Důležitým faktorem pro osvojení si funkce psané podoby jazyka je schopnost porozumění psanému textu. Jedná se o specifickou řečovou funkci, která je určitým způsobem rozdílná od ústní mluvené formy (Sobotková in Vítková, 2004).

Psaný projev mohou neslyšící využívat v případě, že jej chápou a jsou schopni ho aplikovat v komunikaci. Zvládají své myšlenky vyjádřit písemně a stejně i naopak, chápou písemné sdělení. (in ibid.)

Dle názoru autorky této diplomové práce se s rozvíjejícími možností nových technologií dostává do popředí i psaná forma jazyka skrze mobilní telefony, internet a osoby se sluchovým postižením tak mají větší možnosti komunikovat na větší vzdálenost.

2.1.3 Odezírání

„Odezírání hlásek, mluvené řeči a metajazykových prostředků reprezentuje přijímání informací zrakem a chápání jejich obsahu na základ pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného.“ (Krahulcová - Žatková, 1996, s. 159).

Grausová (in Krahulcová, 2014) chápe odezírání jako komplexní čtení zahrnující:

- odezírání viditelných artikulačních pohybů mluvidel,
- pohybů celého těla,
- celkového postoje mluvícího,
- proměnlivé vzdálenosti mezi komunikujícími,
- pauz v čase mluvení,
- odvozování významu viditelných artikulačních pohybů mluvidel, při odezírání artikulačních pohybů mluvidel, při odezírání artikulačních pohybů pomáhá sledování mimiky a gestikulace.

Sovák (1978) hovoří o tzv. **celostním odezírání**, kdy je pro efektivní odezírání nutné určité nadání i výkon. To se vztahuje například k celkové komunikativnosti jedince či samotnému rozvoji řeči.

Pro umožnění efektivního odezírání je nutné uzpůsobení určitých podmínek. Krahulcová (2014) uvádí mezi vnějšími podmínkami, které mají vliv na odezírání např.:

- dokonalý a nepřerušovaný zrakový kontakt
- dobré osvětlení obličeje mluvící osoby
- vhodná konverzační vzdálenost
- výšková úroveň hlavy mluvícího a odezírajícího by měla být stejná
- vizuálně přiměřená mluvní technika ad.

Potměšil (2000, in Růžičková, Vítková, 2014) uvádí vnitřní podmínky odezírání, kam řadí např.:

- **fyziologické podmínky** (využitelnost zbytků sluchu, schopnost využít vibračního vnímání, neporušené mentální a zrakové funkce);
- **verbální podmínky**²⁵ (dostatečná slovní zásoba, dorozumívací schopnosti, znalost gramatiky a větného kontextu);
- **psychické podmínky** (pozornost, postřeh, aktuální psychický stav);
- **podmínky sociální** (přímá a zprostředkovaná zkušenost, sociální zralost).

2.2 Vizually - motorické komunikační systémy

Vizually pohybové jazyky neslyšících chápe Janotová, Řeháková (1990) jako takové výrazové prostředky, které jsou vyjádřeny pohybem a vnímány zrakem.

2.2.1 Znakový jazyk

Jednou z možností, jak nahradit sluchovou absencí je užití znakového jazyka.

Zákon 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob vymezuje **český znakový jazyk** jako: „*přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické*“.

²⁵ Vernon a Andrews (1990, in Strnadová, 2008) uvádí, že u prelingválně neslyšících osob dochází jen k malému procentu porozumění řečenému při odezírání. Strnadová (2008) však uvádí, že velká část neslyšících osob, které upřednostňují znakový jazyk - odezírání využívají. Zejména u slov s podobným vizuálním provedením (Eva, středa, knedlík).

Český znakový jazyk byl přijat jako oficiální jazyk neslyšících v roce 1998, kde byl poprvé v České republice vydán zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči. Dále v roce 2008 byla přijata novela tohoto zákona č. 384/2008 Sb. Aktuálně jsou původní zákon i jeho novela shrnuty v zákoně č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.

Nejmenší jednotkou znakového jazyka je znak, což je pohyb jedné nebo obou rukou a prstů. Ruce se často různým způsobem dotýkají obličeje, hlavy či trupu. Tyto pohyby jsou doprovázeny vhodnou mimikou, která je při komunikaci ve znakovém jazyce mnohem důležitější než při komunikaci v jazyce mluveném (Krahulcová, 2003).

Znakový jazyk jednotlivé znaky řadí za sebou bez skloňování a časování. Z toho můžeme usoudit, že komunikace mezi neslyšícími je velmi svižná a rychlá, ale také to, že slyšící osoba může mít problém s porozumění obsahu dané komunikace (Růžičková, 2001).

Krahulcová (2003) uvádí, že znak má dvě složky:

- **manuální** – sem patří místo artikulace znaku, tvar ruky, vztah ruky k tělu (orientace dlaně a prstů), vztah ruky k ruce (pouze u znaků artikulovaných oběma rukama), pohyby rukou, kontakt určité části ruky a tělem nebo druhou pomocnou rukou
- **nemanuální** – zahrnuje výraz obličeje, pohled, pozice a pohyby hlavy a trupu, orální komponent

Langer (2013) charakterizuje znakový jazyk jako společenský způsob komunikace Neslyšících, kdy hovoří o úzkém vztahu mezi formováním osobnosti a hledáním vlastní identity skrze učení se znakového jazyka, které má vliv na navazování kontaktů. V případě osob s těžkým sluchovým postižením, které se nenaučili komunikovat pomocí orální řeči a neovládají ani znakový jazyk, mohou mít obtíže při začleňování se do komunity Neslyšících.

2.2.2 Umělé znakové systémy

Znakovaný národní jazyk (znakovaná čeština)

Jestliže hovoříme o znakové češtině, jedná se na rozdíl od českého znakového jazyka o uměle vytvořený koncept, který byl vytvořen slyšícími lidmi za účelem dorozumění se s lidmi neslyšícími. Charakteristickým znakem je sestavení vět dle

gramatických a syntaktických zákonitostí českého jazyka.²⁶ Nepoužívá však slova, ale znaky (Langer, 2013).

Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých sob č. 155/1998 Sb. ve znění novely č. 384/2008 Sb. v § 6 odst. 2 uvádí, že znakovaná čeština je systém, který „využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.“

Makaton²⁷

Původně byl tento systém vyvinut pro potřeby dětí s mentálním postižením a s autismem. V průběhu 70. let byl systém upraven i pro neslyšící děti a dospělé osoby. Ve své podstatě zahrnuje Makaton manuální znaky a grafické symboly, které vytvářejí podklad pro komunikaci a směřují ke stimulaci mluvené řeči i porozumění pojmům (Krejčířová a kol., 2011).

Aktuálně zahrnuje slovník Makatonu zhruba 350 slov a významů, přičemž se dělí do 8 výukových etap. K tomu náleží ještě 9. individuální slovník.

Gestuno

Světová federace neslyšících se pokoušela na světovém kongresu neslyšících v roce 1951 o vytvoření mezinárodního jazyka, který by byl srozumitelný pro všechny. V roce 1973 tato komise vytvořila standardizovaný systém mezinárodních znaků. Byla publikována kniha obsahující 1500 znaků. (Frasu)

Jones (2005, in Tetauerová, 2008) se zmiňuje o téže události, kdy byl projednáván návrh na sjednocení znakových jazyků. Organizátorům však došlo, že není možné mít na každé události tolik tlumočnicků. U nás se Gestuno užívá víceméně pouze na festivalových, divadelních a mezinárodních přehlídkách (Krahulcová, 2002).

²⁶ Při kombinaci dvou na sobě nezávislých jazykových systémech hovoříme tedy o uměle vytvořeném pidginu (Langer, 2013).

²⁷ Název tohoto systému je odvozen od počátečních dvou písmen jmen jeho autorů. **Margaret Walker, Kathy Johnston, Tony Cornforth** = MAKATON (Krejčířová a kol., 2011).

2.2.3 Prstové abecedy

Prstovou abecedu, jinak také daktylní²⁸ abecedu, můžeme chápat jako vizuálně-komunikační formu, u které osoba používá jednotlivé polohy a postavení prstů k vyjádření hlásek. Prstová abeceda představuje tvary rukou a prstů, při kterých jsou vytvářeny jednotlivé hlásky. Výsledkem je prstová řeč, která tvoří vizuální základnu pro formální tlumočení textu (Krahulcová- Žatková, 1996). Suralová (2010) uvádí, že pro ovládnutí prstové abecedy je nutná také znalost jazyka v psané podobě.

Hudáková (2008) zmiňuje, že jsme jedna z mála zemí, která užívá dva typy prstové abecedy:

- jednoruční abeceda
- dvouruční abeceda

Autorka dále uvádí, že z hlediska uživanosti jednotlivých druhů je v jednoznačné převaze dvouruční abeceda u dospělých osob, zatímco ve školách pro sluchově postižené je slyšícími pedagogy a logopedy upřednostňována abeceda jednoruční. (in ibid.)

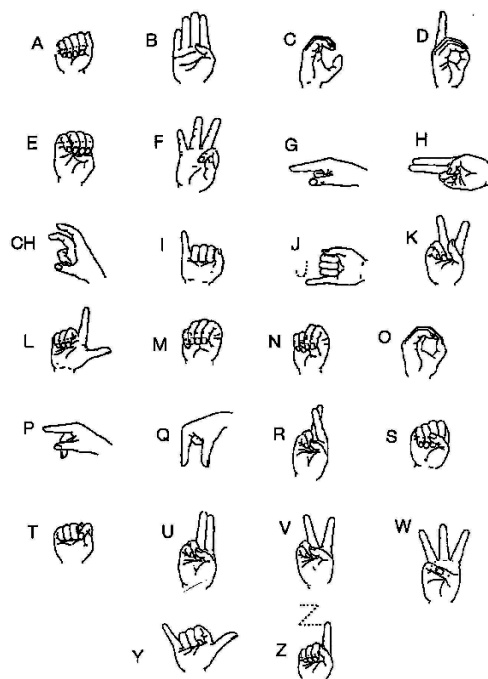
Krahulcová (2014) popisuje výhody a nevýhody tohoto systému:

Výhody	Nevýhody
Umožňuje ve vizuální rovině analýzu a syntézu slov na prvky, ze kterých se skládá	Nedochází ke vzniku celistvého slova, ale hláskuje se písmeno po písmenu
Je snadno naučitelná	Daktylování je pomalejší než mluvení, jestliže dochází
Délku samohlásky je možné znázornit pouze svislým pohybem ruky ukazující příslušnou samohlásku	Dochází k sukcesivnímu vytváření slova (věty) úryvkovitě a prchavě v prostoru.

Tab. č. 3: Výhody a nevýhody jednoruční a dvouruční abecedy (Krahulcová, 2014).

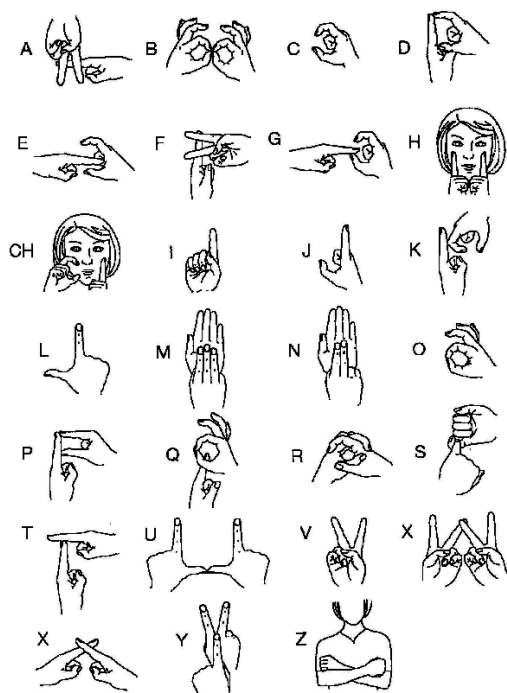
²⁸ Slovo „daktylos“ pochází z řečtiny a znamená prst (Krahulcová - Žatková, 1996).

Prstová abeceda pro jednu ruku

Obrázek č. 5: Jednoruční abeceda.

Prstová abeceda pro dvě ruce

Obrázek č. 6: Dvojruční abeceda (Dostupné z www.lorm.cz).

2.3 Tlumočení

Pro osoby se sluchovým postižením jsou tlumočnické služby nedílnou součástí běžného denního života. Pro funkční komunikaci např. na úřadě, u lékaře apod. je možné využít tyto služby v rámci zákona o sociálních službách (č.108/2006 §56 ve znění pozdějších předpisů), kde funguje systém **služeb sociální prevence** (Růžičková, Vítová in Vítová, 2014).

Charakteristickými znaky této služby jsou:

- terénní či ambulantní poskytování služby
- bezplatné vedení této služby
- zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv

Tlumočení můžeme chápat jako zpracovávání výchozího komunikačního sdělení, identifikaci významu sdělení a záměru mluvčího analýzou jeho lingvistických a aralingvistických elementů a následně produkci sdělení v cílovém jazyce s použitím kulturní a jazykové přeměny (Humphrey a Alcorn, 2007).

Jestliže použijeme termín transliterace, máme na mysli přenos sdělení mezi dvěma formami stejného jazyka např. z mluvené angličtiny do znakované angličtiny (Humphrey a Alcorn, 2007).

Červinková - Houšková (2008) uvádí, kde všude se můžeme s tlumočením setkat a jaká to přináší specifika.

- tlumočení v soudním řízení²⁹
- tlumočení pro děti
- tlumočení u lékaře
- umělecké tlumočení³⁰

²⁹ Soudní tlumočení může být náročné jak pro neslyšícího, tak pro tlumočnicka. Neslyšící muž vypovídá o své zkušenosti při soudním řízení: „*Nebyli jsme v průběhu tlumočení spokojeni s tlumočnicki. Používala znakovanou češtinu, nikoli znakový jazyk. Zažádali jsme proto o výměnu tlumočnicka, abychom lépe rozuměli. V žádosti jsme vysvětlili důvody k přání tlumočnicka změnit. Brzy jsme dostali od soudu zamítavou odpověď. Soudkyně napsala, že tlumočnicki nevymění, protože tlumočnice jí doporučila našemu přání nevyhovět.*“ (Neslyšící muž, 31 let; Červinková - Houšková, 2008, s. 16).

- tlumočení společenských akcí
- tlumočení ve škole
- tlumočení v týmu
- tlumočení rodinných událostí
- tlumočení v běžných situacích každodenního života
- tlumočení pro klienty se specifickými potřebami způsobu tlumočení

Čeňková (2008) uvádí některé faktory, které mají vliv na kvalitu tlumočení. Může se jednat například o :

- **situační kontext** - to, jak dlouho tlumočení probíhá, jeho charakter a obsahová povaha;
- **osobnost řečníka** - to, jakým způsobem je jeho projev srozumitelný, dále systematické uspořádání a návaznost a v neposlední řadě i komunikační kompetence v daném jazyce;
- **osobnost tlumočnicka** - to, jakou komunikační kompetenci ovládá v obou jazycích, vědomosti o dané kultuře, tématu či problematice, zkušenosti s tlumočením, aktuální psychosomatický stav apod.;
- **osobnost příjemce** - to, jakou má komunikační schopnost v užívaném jazyce, informovanost o dané problematice atd.

Langer (2013) popisuje určitá pochybení, ke kterým může dojít během procesu tlumočení. Může se jednat například o nerespektování oslovení neslyšícího klienta v 1. osobě a nahrazování oslovení ve 3. osobě; dále se může jednat o zkreslování či nesdělování některých informací z pozice tlumočnicka; častou chybou může být i nevhodné rozestavení komunikujících osob, včetně tlumočnicka a v neposlední řadě může být jedním z faktorů mající vliv na tlumočení i únava tlumočnicka.

³⁰ Zde je například uveden vyjádření ženy, která se účastnila divadelního představení: „*Libí se mi, když mají tlumočníci na divadle stejný výraz jako herci. Když se tam herci skutečně hádají a tlumočníci taky. To se mi líbí, žádné strnulé obličejce.*“ (Neslyšící žena, 19 let; in Červinková - Houšková, 2008, s . 34)

Proto je velmi důležité, aby byl dodržován etický kodex (viz. příloha), který jak uvádí Souralová (2010, s. 39) zahrnuje „*základní principy etického chování, povinnosti a práva tlumočnicka znakového jazyka při výkonu tlumočnické profese...*“ ad.

3. Kulturní a společenský život

Pojetí kultury může pro každého jedince znamenat něco jiného. Někdo si představí pod kulturním vyžitím divadelní představení, koncert oblíbeného zpěváka, nebo poznávání nové kultury skrze cestování, jiný člověk chápe pod kulturou společenské etnikum.

Boudon et al. (2004) popisuje kulturu hned v šíři několika historických etap. Označením „*cultura*“ popisuje označení v XI. století, kde byl tento pojem chápán jako zemina pro zemědělství. V XVI. století je užívání pojmu spojeno s kulturou ducha. V moderním pojetí popisuje Jandourek (2001, s. 136) kulturu jako „*souhrn životních forem, hodnotových představ a životních podmínek obyvatel na časově a prostorově omezeném úseku.*“

Při představě, co zahrnuje pojem společnost, se setkáváme taktéž s různorodým pojetím. Například se může jednat o „*nejobecnější systém lidského soužití*“ nebo jej můžeme chápat i jako „*prostředek k naplňování cílů jedinců*“ (Jandourek, 2001, s. 235).

3.1 Kulturní a společenský život osob se sluchovým postižením

V rámci této problematiky je na místě uvést několik pojmů souvisejících s neslyšícími osobami.

Neslyšící s malým n - malé písmeno ve slově neslyšící značí osoby, u kterých je příčina audiologického původu. Jedná se o osoby, které přišly o sluch v raném či pozdějším věku a které se neztotožňují s komunitou Neslyšících. Tyto osoby se snaží udržet kontakty zejména s majoritní společností (Ladd, 2003). Nováková (2008 in Vojtechovský, 2011) uvádí, že se jedná o skupinu osob, která má různorodou ztrátu sluchu. Lidé spadající do této skupiny většinou nejsou hrdí na svou kulturu, znakový jazyk a bývá zde tendence přizpůsobit se intaktní společnosti, přičemž komunitu Neslyšících nevyhledávají.

Neslyšící s velkým N³¹ - „*Sluchově postižení uživatelé znakového jazyka chtějí být označováni za Neslyšící (s velkým písmenem), protože se považují za jazykovou a kulturní menšinu. Jazykovou a kulturní menšinu z nich dělá existence znakového jazyka, podobné osudy a problémy, historie a často i společní vnější nepřátelé. Neslyšící jsou navíc jednou z nejsoudržnějších menšin vůbec, protože ji stmeluje velmi snadná vzájemná komunikace a naopak velmi nesnadná komunikace a tisíce každodenních nedorozumění s vnějším světem.*“ (Hrubý, 2010, str. 117). Pojem Neslyšící můžeme užívat z kulturně - antropologického hlediska tehdy, jetliže je „*zdůrazněná kulturní a jazyková bytost člověka samotného*“ (Vojtechovský, 2008, s. 17).

Rozdíl mezi n/Neslyšícími - Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma skupinami je dle Vojtechovského (2008) to, zda se osoba identifikuje s komunitou Neslyšících či nikoli a dále, zda užívá v rámci komunikačního procesu znakový jazyk. Je však důležité zmínit, že každý člověk, ať už neslyšící s malým n, či Neslyšící jsou součástí společnosti. (in ibid.)

komunita - Podle Zimy (1999) je komunita společenstvím lidí majících společné znaky, kterými jsou odlišeni od ostatních.³²

Deaf Gain - s tímto pojmem se setkáváme v rámci kultury Neslyšících, kdy jej můžeme přeložit jako určité benefity, které mohou Neslyšící využívat, ale také je k zamyšlení to, čím nás mohou Neslyšící nějakým způsobem obohatit. (Info-Zpravodaj, 2013)

Woll - Ladd (2003 in Kosinová, 2008), Kučera (2013) uvádějí že pro společenství neslyšících osob je charakteristická triáda rysů:

- **hluchota** - hovoříme zde o biologickém rysu, který znatelně odděluje komunitu neslyšících osob od komunity slyšících;
- **komunikace** - jedná se o velmi výrazný prvek probíhající v národním znakovém jazyce, charakteristická je i rozmanitost komunit, kdy např. čeští neslyšící užívají český znakový jazyk, britští neslyšící užívají britský znakový jazyk;

³¹ Vojtechovský (2008) uvádí, že termín Neslyšící s velkým N, pochází z anglického slova Deaf. Velké písmeno značí to, že neslyšící osoba je součástí jazykové a kulturní menšiny a není kategorizována dle stavu poruchy sluchu.

³² Pokud hovoříme o **subkomunitě** neslyšících gayů a lesbiček, Fox (1995 in Leigh 1999) uvádí, že většina mladých, slyšících adolescentů se o své orientaci svěřují vrstevníkům či rodinným příslušníkům, zatímco neslyšící adolescenti se svěřují spíše svým terapeutům či poradcům.

- **vzájemná podpora** - v rámci internátních škol a v klubech neslyšících vznikají spojení, kde dochází k vstřebávání kultury, historie neslyšících, hodnot, tradic ad. Soudržnost je velmi důležitá právě ve chvílích, kdy dochází k nedorozuměním se slyšící populací.

Aby mohl být neslyšící členem takovéto komunity, musí splňovat určité podmínky či předpoklady. Ladd (2003) uvádí:

- být neslyšícím dítětem neslyšících rodičů nebo svou hluchotu zdědit ve třetí generaci;
- navštěvovat školu pro neslyšící nebo být jejím absolventem;
- nenavštěvovat nebo neabsolvovat školu pro neslyšící, ale ve volném čase se stýkat s komunitou neslyšících.

Koutská (in Pančocha, 2011) uvádí výzkum zaměřený na kulturu v kontextu českého výchovně-vzdělávacího systému, který probíhal s neslyšícími žáky 1. a 2. stupně ZŠ pro sluchově postižené v Praze - Radlicích. Výsledkem výzkumu bylo zjištění, že kultura má sjednocující charakter a seznamování se s různými formami kultury vede ke snadnějšímu pochopení sebe sama i ve vztahu ke kultuře.³³

3.2 Kultura, zvyky a tradice Neslyšících

Kučera uvádí typické znaky pro kulturu, zvyky a tradice Neslyšících:

- **Vztahy mezi neslyšícími** - velmi ceněným faktorem je přátelství. Neslyšící komunikují rádi nejen mezi sebou, ale i mezi dalšími Neslyšícími, třeba i s cizími, které náhodně potkají. Dochází také k vytváření manželských svazků; smíšená manželství jsou vzácná.
- **Vizuální vnímání** - oči se stávají nejdůležitějším zdrojem příjmu informací a z tohoto vyplývá, že některá specifika budou znatelně jiná než ve společnosti slyšících osob. Může se jednat například o přání dobré chuti při jídle, které je provedeno poklepáním do stolu, popřípadě poklepáním o dlaň levé ruky. Potlesk při společenské akci je znázorněn třepáním rukou v úrovni hlavy.

³³ Obsah polostrukturovaných rozhovorů a dotazníkového šetření tvořily otázky zaměřené na to, zda se žáci orientují v pojmech muzeum, knihovna, či divadlo; dále co patří mezi nejoblíbenější instituce apod. (Koutská in Pančocha, 2011).

- **Seznamování** - při seznamování hraje důležitou roli schématicnost otázek. Jestliže se osoby neznají, postupuje se dle určitého sledu, např. jakou školu pro sluchově postižené jsi studoval, kdo jsou tví přátelé nebo zda jsou tví rodiče slyšící či neslyšící. V rámci střetnutí neslyšícího a znakoví slyšící osoby může dojít k určité konfrontaci skrze kladení otázek, které nejsou ve společnosti slyšících zcela běžné. Např. proč má na sobě příliš make - upu apod. V těchto chvílích je důležité porozumění v rámci odlišnost obou kultur.

3.3 Umělecké aktivity neslyšících

Kosinová (2008) dělí umělecké kategorie na následující oblasti:

- lidové umění
- humor
- anekdoty
- hry
- vizuální umění
- neslyšící na pódiu

Lidové umění

Ladd (2003) uvádí, že vyprávění příběhu patří k nejfrekventovanějšímu způsobu přenášení informací o kultuře neslyšících. V rámci dochování materiálů je však zatím situace ne příliš příznivá a neexistuje zatím mnoho záznamů v písemné či digitální verzi.

Lane - Hoffmeister a Bahan (1996 in Kosinová 2008) uvádí, že ne každý neslyšící, který ovládá znakový jazyk, může být dobrým vypravěčem. Je zapotřebí určitých schopností jako je např. všímavost, orientace v aktuálních tématech nebo bravurní ovládnutí znakového jazyka a neverbální komunikace.

Humor a anekdoty

Humor neslyšících představuje velmi specifickou oblast. Kosinová (2008) uvádí, že stejně jako Francouz by měl obtíže pochopit klasický anglický vtip, podobně na tom bude neslyšící s pochopením humoru slyšících.

Holcomb (1994 in Kosinová, 2008) uvádí, že jedním z témat, které jsou často užívány pro vytváření anekdot, jsou nesnáze neslyšících ve slyšící populaci.

Hry

Při scházení se v klubech je častou doprovodnou činností hra nebo připravená aktivita. Jestliže je vyvinuta snaha o hraní nové hry, je dle Kosinové (2008) zapotřebí brát ohled na určitá pravidla. To se týká zejména bezpečnosti v rámci zavazování očí. Mezi velmi oblíbené hry naopak patří hry logické, pohybové, vizuální³⁴ či ty, které jsou založeny na znakovém jazyce.

Vizuální umění

Novotná (2008) uvádí, že postoj ke kultuře a k umění Neslyšících je úzce propojen s vlastním životním příběhem. Na webovém registru VSA Arts³⁵ můžeme najít sdružení neslyšících umělců, kteří zprostředkovávají své zážitky ze světa Neslyšících druhým.

Z nejvýraznějších českých neslyšících osobností můžeme zmínit např. animátora Borise Masníka (*1923), který animoval více jak 100 filmů a seriálů, a také večerníčky (Malá Čarodějnice, Dášenska, O skřítku Racochejlovi ad.) (in ibid.)

Mezi další umělce české umělecké scény neslyšících můžeme zařadit i Ivanu Tetauerovou, ilustrátorku časopisů a knih s tematikou neslyšících nebo Antonín Kovařík, neslyšící malíř, všestranného zaměření, který často reflektuje na svých plátnech vlastní zkušenost s hluchotou. (in ibid.)

Neslyšící na pódiu a divadlo

Kosinová (2008) uvádí, že při divadelním vystoupení má neslyšící možnost realizovat sám sebe a prezentovat se jako hereckou osobnost. Znakový jazyk je v této oblasti velmi tvárný a ze strany neslyšícího publika se jedná o velmi oblíbenou aktivitu, za kterou neslyšící herce velmi oceňují.

V České republice je součástí Janáčkovy akademie múzických umění v Brně od roku 1992 obor výchovná dramatika neslyšících. Absolvent tohoto bakalářského oboru může najít uplatnění např. jako člen neslyšícího Divadla Neslyším. (in ibid.)

Brněnské Divadlo Neslyším, jak uvádí Majerová (2007) funguje samostatně od roku 2002³⁶, jedná se o zájezdové divadlo bez stálé scény, které organizuje semináře

³⁴ Kimmová hra - jedná se o hru, kde si všichni hráči prohlédnou přibližně 10 různých předmětů. Vedoucí hry předměty následně zakryje a jednu věc nenápadně odstraní. Hráči následně hádají, která věc zmizela (Kosinová, 2008).

³⁵ www.vsamass.org

a vzdělávací programy orientující se na problematiku Neslyšících. Snahou je zejména také umělecké zviditelnění a vytváření pracovních příležitostí. V posledních letech se zaměřuje Divadlo Neslyším zejména na představení pro děti.

Mezi divadla, která se snaží zpřístupnit představení pro osoby se sluchovým postižením, se od roku 2015 řadí i pražské Švandovo divadlo³⁷, které umožňuje při představení sledovat titulky.

Taktéž v roce 2015 proběhlo v brněnském bezbariérovém divadle Barka ztvárnění inscenace „Přelet nad kukaččím hnízdem“, kde účinkovali jak slyšící tak neslyšící tlumočníci a inscenace byla doplněna také o komentáře pro osoby nevidomé. (Vozičkář, 2015)

Neméně důležité je zmínit festival Mluvící ruce, který se každým rokem koná v Praze. Známy je také Mezinárodní festival pantomimy neslyšících v Brně, který se koná co dva roky. (Kosinová, 2008)

Nedílnou součástí společenského a kulturního života neslyšících jsou i :

- muzea a galerie
- poezie
- film
- hudba

Muzea a galerie

Jestliže se rozhodne neslyšící osoba pro návštěvu muzea či galerie, má několik možností, jak prohlídku absolvovat. Koutská (2014) uvádí několik podmínek pro efektivnější prohlídku:

- **Technické opatření** - řadíme zde indukční smyčku, světelnou signalizaci³⁸, simultánní přepis, on - line tlumočení³⁹, přístupný web, video ve znakovém jazyce opatřené titulky, vizualizace informací, orientační plán nebo chat;

³⁶ Kosinová (2008) uvádí, že divadlo vzniklo již v roce 1997, ale fungovalo pod názvem „Vlastní divadlo neslyšících“.

³⁷ Více informací na www.svandovodivadlo.cz

³⁸ Tento prvek je možné využít jako akustický doprovod výstavy ve variaci záblesků či vibrací. (in ibid.)

³⁹ Jestliže muzeum nemá k dispozici žádného tlumočníka, je možné využít zprostředkovaného tlumočení na dálku, která zajišťuje pražská centrála. Tlumočník funguje přes web - kameru. Tento typ tlumočení přímo vyžaduje internetové připojení. (in ibid.)

- **Personální opatření** - jestliže není přítomen tlumočník, je pro zaměstnance důležitá určitá příprava zaměřená na pravidla komunikace zahrnující např. jakým způsobem udržovat oční kontakt, jak komunikovat s nedoslýchavým návštěvníkem, jaké jsou zásady pro tykání a vykání ad.;
- **Prohlídka vedená znakujičím lektorem⁴⁰** - v tomto případě je důležité, aby lektorovi byly včas zajištěny materiály; dále je vhodné aby prohlídku absolvoval; neméně důležité je zajistit vhodný počet účastníků prohlídky.

Film

Kosinová (2008) uvádí, že filmy pro neslyšící diváky, či filmy s hlavním neslyšícím hrdinou jsou v České republice ve velmi omezené míře. (např. *Minulost*, 1998 nebo *Pupendo*, 2003) Jako jeden z nejznámějších zahraničních filmů uvádí autorka snímek *Bohem zapomenuté děti*, za který neslyšící hlavní herečka získala v roce 1986 Oscara.

Aktuálně se ale repertoár filmů i filmových akcí rozrůstá a za poslední dobu můžeme zmínit např. pohádku **Vánoční království** (dostupné online), kdy se jedná o první českou pohádku s neslyšícími herci ve znakovém jazyce, s možností dabingu pro slyšící děti.

Dále můžeme nalézt informace o projektu „**Výchovné filmy pro neslyšící děti a žáky**“. Tento projekt probíhal od roku 2012 do roku 2015 a zaměřoval se na prevenci sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže se sluchovým postižením. (Labyrint, 2016)

O velmi příjemný počin se zasloužil **Severský filmový klub**, který myslí nejen na slyšící, ale i na neslyšící diváky a v rámci produkce upravují titulky takovým způsobem, že každá postava má jinou barvu titulků a jsou doplněny i informace o hlucích a jiných zvukových efektech. (Severský filmový klub)

Titulky pro neslyšící můžeme již po několikáté najít i na **Mezinárodním filmovém festivalu** v Karlových Varech, které zprostředkovává Kino neslyšícího diváka. (Chovan, 2011)

⁴⁰ Poprvé jsme se s formou prohlídky s neslyšícím lektorem mohli setkat u příležitosti Brněnské muzejní noci, pod záštitou Moravského zemského muzea, kde si mohli neslyšící návštěvníci prohlédnout výstavu „Cyril a Metoděj. Doba, život, dílo.“ (Koutská, 2014).

Kučera (2008) zmiňuje Občanské sdružení Awi film⁴¹, které působí v České republice od roku 2007 a zaměřuje se na produkci filmů pro neslyšící, které jsou taktéž vyrobeny samotnými neslyšícími.

Poezie ve znakovém jazyce

Krausmann (2003 in Sinecká, 2004) hovoří o vyučování poezie ve školním vyučování. Projekt probíhal v 9. třídách pro sluchově postižené žáky formou týmového vyučování, kdy zároveň působili dva vyučující; jeden slyšící, druhý neslyšící. Během tohoto týdne se žáci a žákyně aktivně účastnili zpracováváním a přednesem básní, které tématem odpovídaly poezii všedního dne. Projekt byl ve finále hodnocen jako velmi přínosný zejména v oblasti propojení znalostí mluveného a psaného jazyka a také v rámci kulturního rozvoje žáků.

Hudba

Toto odvětví by se pro běžného laika mohlo zdát zbytečné až nesmyslné a často se můžeme setkat s názorem, jestli to není k ničemu, když vlastně nic neslyšící neuslyší. V rámci této oblasti však existuje spousta aktivních osob, které projevují zájem o tuto problematiku a vytváří další možnosti pojetí kulturního spektra. Na místě je zmínit například skupinu Tiché rytmy, která vznikla roku 2012 a je tvořena neslyšícími a nedoslýchavými muzikanty, kteří dokonce aktivně pořádají koncerty a workshopy. Můžeme nalézt i informace o české hudební skupině Traband, která pořádá koncerty s tlumočeným překladem a zároveň vydala i DVD s písničkami pro neslyšící.

Oblíbeným výtvořem v této oblasti je píseň ve spolupráci dvojce Hapka-Horáček „Slyšící, ale neslyšená“, která je velmi specifická zejména proto, že kromě výborné interpretace Jany Kirschner je tlumočena do znakového jazyka v podání Andrey Kalců. I bez zapnutého zvuku se jedná opravdu o nádherný zážitek.⁴²

⁴¹ www.awifilm.com

⁴² Píseň Slyšící-neslyšená <https://www.youtube.com/watch?v=Wc4zb8Pcpis>

3.4 Komunikační média neslyšících

Tištěné materiály

Dostupným zdrojem, kde neslyšící mohou najít nepřehledné množství informací se staly časopisy pro neslyšící. Za vůbec první tištěné periodikum můžeme uvést *České noviny pro hluchoněmé*, (později změnilo název na *Noviny pro hluchoněmé*) které vycházely od roku 1918. K dalším titulům můžeme zařadit např. *Obzor hluchoněmých*, *Svépomoc neslyšících*, *Efeta*, *Československý neslyšící* ad. Hrubý (1999).

Gong

Langer (2013) uvádí, že z aktuálních periodik patří k nejčtenějším GONG, který je vydáván Asociací organizace neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP).

Časopis Gong je veden jako čtvrtletník a zahrnuje celé spektrum informací. Obsahem jsou:

- specifické problémy sluchového postižení,
- informace o společenských, kulturních a sportovních akcích organizací sluchově postižených,
- informace o speciálních školách pro sluchově postižené děti a dalších možnostech studia a rekvalifikačních kurzech,
- kontakty a rady rodičům sluchově postižených dětí,
- sledování nabídek výukových kurzů znakového jazyka,
- rozhovory se zajímavými sluchově postiženými lidmi,
- sledování vývoje sluchadel a jiných kompenzačních pomůcek pro sluchově postižené,
- strany věnované problematice lidí trpícím ušním šelestem.

Infozpravodaj

Jedná se o magazín, který informuje neslyšící veřejnost o akcích, společenských událostech, seminářích, kurzech apod. Vychází pod vedením Federace rodičů a přátel sluchově postižených (FRPSP) a jednou za čtvrt roku vychází také jako Infozpravodaj - magazín.

Doteky

Tento časopis je určen pro osoby s hluchoslepotou a také pro veřejnost. Jedná se o čtvrtletník, který je vydáván v několika podobách. Buďto ve zvětšeném černotisku, v Braillově písmu, ve zvukové podobě nebo v elektronické formě. Časopis je určen pro možnosti vyjádření formou básní, povídek či reportáží, receptů nebo zpráv.⁴³ (Adresář služeb pro neslyšící, 2013)

Televizní vysílání

Kosinová (2008) uvádí 3 typy pořadů pro neslyšící:

- **Televizní klub neslyšících (TKN)** - tento pořad můžeme najít na programu ČT2. Pořad je zaměřen na informace o kultuře, neslyšících osobnostech, akcích, které proběhly nebo teprve proběhnou. Autorka zde řadí i Zprávy ve znakovém jazyce, kdy je program předem připraven a upraven z mluveného projevu do českého znakového jazyka.
- **Pořady se skrytými titulky** - takovéto pořady najdeme v televizním programu s označenou zkratkou „ST“. Koplík (2008) uvádí, že v České republice má neslyšící divák možnost zobrazení skrytých titulků skrze technologii teletextu. Podle poslední informace byla technologie v této oblasti poměrně progresivní a Česká televize zorganizovala workshop, kde se ve spolupráci s Asociací organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel probíraly postupy, jak upravit skryté titulky, tak, aby byly co nejvíce přizpůsobeny neslyšícím. Došlo k např. k přesnějšímu časování titulků či přepisu hudby a zpěvu v textu. (Souček, 2016)
- **Pořady tlumočené do znakového jazyka** - standardně bývá v pravém dolním rohu umístěno okénko, kde je zobrazen tlumočník, který zastává funkci tlumočení do českého znakového jazyka z původního, mluveného slova (Kosinová, 2008).

Internetové služby

Adresář služeb nejen pro neslyšící zahrnuje část, která odkazuje na internetové služby a poradenství, můžeme zde nalézt např.

⁴³ Více informací na www.lorm.cz

- Filmová databáze pro neslyšící - www.fdbn.cz
- Informace pro rodiče dětí se sluchovým postižením - www.neslysi.cz
- Portál neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel - www.neslysici.cz
- Služba odborného sociálního poradenství - www.iporadna.cz
- Informace z oblasti kochleárních implantátů - www.kochlear.cz
- Informační portál o světě Neslyšících - www.ruce.cz
- Informační portál o akcích pro neslyšící, databáze služeb a organizací - www.ticho.cz (Adresář služeb nejen pro neslyšící)

3.5 Zájmové organizace neslyšících

ASNEP uvádí jednotlivé organizace, které mohou osoby se sluchovým postižením využívat:

- Česká komora tlumočnicků znakového jazyka⁴⁴
- Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka
- Česká unie neslyšících
- Českomoravská jednota neslyšících
- Český klub nedoslýchavých "HELP"
- Český klub ohluchlých
- Český svaz neslyšících sportovců
- Degales - Deaf Gays and Lesbians in Czech Republic
- Evropské centrum pantomimy neslyšících
- Federace rodičů a přátel sluchově postižených
- Pevnost – České centrum znakového jazyka
- SORDOS – Sdružení pro kulturu neslyšících
- Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice

Kučera (2013) uvádí organizace zaměřené na neslyšící mládež:

- **Klub mladých neslyšících** (Bravo Youth Deaf - B.Y.D.) - tento klub působí v Brně od roku 1995 a je provozován za účelem trávení volného času, zejména po odchodu ze školy či zaměstnání

⁴⁴ Členem ČKTZJ mohou být tlumočníci pro neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé klienty, ale také osoby, které se o problematiku neslyšících zajímají. Prioritním cílem Komory je stabilní zprostředkování tlumočnicka neslyšícím osobám (Kučera, 2013).

- **Občanské sdružení Labyrint Brno** - všestranné zaměření činností pro děti z Brna a okolí
- **Pražský Skautský oddíl Neslyšících** - Potkani - vznik je datován od roku 2008, spolek mezi sebe vítá i slyšící děti
- **Czech Deaf Youth (CDY)** - organizace vznikla roku 2009, sídlí v Praze a sdružuje neslyšící z celé České republiky.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4. Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením

V empirické části diplomové práce je popsán průběh vlastního výzkumného šetření. Dále je zformulována charakteristika zkoumaného vzorku, popis a technika sběru dat, vymezení cílů. Závěr empirické části tvoří analýza získaných výsledků a následně jejich interpretace.

4.1 Cíle empirické části

Hlavní výzkumná otázka:

- Má sluchové postižení vliv na aktivní účast při společenských a kulturních akcích?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Jsou neslyšící subjektivně spokojeni s aktuálním stavem společenských a kulturních akcí?
- Jaké jsou mezi neslyšícími nejoblíbenější společenské a kulturní akce?

4.2 Výzkumné teze

V rámci diplomové práce byly stanoveny tyto výzkumné teze:

- V důsledku nižšího spektra výběru kulturních a společenských akcí pro neslyšící je společenský a kulturní život neslyšících pasivnější.
- Neslyšící by uvítali více kulturních a společenských akcí.
- Neslyšící tráví společenské a kulturní aktivity více s neslyšícími přáteli než se slyšícími.

4.3 Metodika šetření a zpracování dat

K zpracování diplomové práce na téma Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením byl z metodologického hlediska použit kvalitativní typ výzkumu za použití rozhovorů s neslyšícími. Silverman (2005) uvádí, že kvalitativní výzkum se využívá, pokud se zaměříme na životní osudy lidí, popřípadě pokud chceme zkoumat jejich každodenní život. Potřebná data byla získávána za pomoci polostandardizovaného

rozhovoru, přičemž otázky jsou vytvořeny autorkou diplomové práce. Rozhovory probíhaly za přítomnosti tlumočnicka, popřípadě s audiovizuální technikou, která umožňovala opětovné zhlédnutí rozhovoru a následnou korekci.

Teoretickou část diplomové práce tvoří tři části, které mají za cíl komplexně přiblížit danou problematiku v oblasti sluchového postižení. Kapitoly Uvedení do problematiky sluchového postižení, Komunikace osob se sluchovým postižením a společenský a Kulturní život osob se sluchovým postižením, které zahrnují tabulky, grafy a obrazový materiál slouží k nástupu a bližšímu náhledu do tématu.

Empirická část diplomové práce byla zpracovávána monografickou procedurou, stejně jako část teoretická, kdy bylo v rámci realizace výzkumu provedeno 12 rozhovorů, kterých se účastnili jak ženy, tak muži. Výzkum probíhal s respondenty v rámci České republiky v několika městech: *Ostrava, Olomouc, Brno a Praha*. Dva respondenti se vyskytují během jednoho týdne ve městech *Ostrava-Valašské Meziříčí a Praha - Plzeň*. Rozhovory s respondenty probíhaly v klidném a nerušeném prostředí. Před začátkem rozhovoru byli respondenti seznámeni s obsahem, průběhem a taktéž o zachování anonymity. Rozhovory zaznamenávané audiovizuální technikou byly následně přepisovány. Jednotlivé rozhovory měly různé trvání, v průměru se jednalo přibližně o 60 minut. Samotný výzkum byl realizován s časovým rozpětím od října roku 2015 do začátku června roku 2016.

Ke stěžejním technikám, které byly v rámci výzkumu použity patří:

- obsahová analýza,
- analýza dokumentů
- osobní anamnéza,
- pozorování,
- polostrukturovaný rozhovor.

Obsahová analýza a analýza dokumentů byla použita zejména v rámci teoretické části, kde jsou čerpány informace vedoucí k prohloubení informovanosti o dané problematice.

Osobní anamnéza sloužila ke zjištění, zda se respondent hodí do zkoumaného vzorku.

Pozorování v průběhu rozhovorů byla možnost sledovat respondenty v různém prostředí a vnímat atmosféru, která při rozhovorech probíhala. Pozorování samotné se stalo důležitým zdrojem dalších klíčových informací. Z neverbální komunikace některých

respondentů mohlo být například vyzorováno, že něčemu nerozuměli. V tom případě byli dotázáni, jestli otázce rozuměli, pokud ne, byla jim zopakována. Celková mimika, gestikulace, oční kontakt i posturika dotvářely komplexní obraz o respondentech.

Polostrukturovaný rozhovor byl tvořen základními 15 otevřenými otázkami, které jsem v průběhu rozhovorů variabilně doplňovala podle potřeby a situace. Součástí rozhovoru byly i faktografické otázky (věk, pohlaví, apod.).

4.4 Charakteristika respondentů

V rámci kvalitativního výzkumu bylo osloveno celkem 12 osob se sluchovým postižením, přičemž se výzkum zaměřoval na specifickou skupinu neslyšících osob, popř. osob s těžkým sluchovým postižením užívající znakový jazyk. S některými respondenty byl rozhovor proveden, ale následně, po specifikaci osobní anamnézy a z výsledků rozhovoru byli vyřazeni pro neodpovídající podmínky k výzkumu zejména kvůli neužívání znakového jazyka. Výsledný vzorek tedy tvoří 10 respondentů, z čehož je 6 žen a 4 muži s věkovým rozpětím žen od 24 let do 55 let a mužů od 18 do 44 let.

Jako jeden z nejnáročnějších úkolů celé diplomové práce bylo zajištění respondentů. Nejlepší volba spočívala podle očekávání v osobním oslovení, setkání či předání kontaktu. Autorka diplomové práce se setkala jak s pozitivními, tak s negativními reakcemi. Občas bylo shánění respondentů opravdu zoufalé. Nicméně postupně došlo k vypracování se k výslednému počtu 12 lidí. Nebyl to krátkodobý proces, ale dlouhá doba zahrnující návštěvy míst, kde se neslyšící vyskytují, ale také oslovování osob se kterými autorka práce během pěti let na vysoké škole přišla do kontaktu např. v rámci praxe nebo v kurzech znakového jazyka.

Nutno podotknout, proč nebyli dva respondenti do výzkumu plně zařazeni. Jak bylo zmíněno výše, kritéria pro výběr do výzkumu byly takové, že respondent musel spadat do kategorie osoba s těžkým sluchovým postižením nebo neslyšící. Dále bylo podmínkou užívání znakového jazyka. Jedná se tedy o jednu dívku z Ostravy, která má sice těžké sluchové postižení, ale za pomoci sluchadel je schopná se dorozumívat velmi dobře mluvenou řečí. A jak sama v průběhu rozhovoru zmínila, nepovažuje se za neslyšící a nepreferuje užívání znakového jazyka. V druhém případě se jednalo o muže z Prahy, který o sluch přišel v důsledku zranění a patří do skupiny ohluchlých. Pro dorozumívání se rozhodl užívat nadále mluvenou řeč a při komunikaci s druhou osobou preferuje

odezírání, popřípadě psanou formu komunikace. Respondent se také zmínil, že ze začátku navštívil Klub neslyšících, ale pocítoval určité nepřijetí kvůli neznalosti znakového jazyka.

4.5 Zpracování a interpretace výsledků výzkumného šetření

1. Co Vás napadne, když se řekne kultura?

Tři osoby zmínily návštěvu divadla, další odpovědi už byly více variabilní, jedna respondentka se vyjádřila k pojetí kultury tak, že ráda cestuje a objevuje novou kulturu nejen u nás, ale i v zahraničí a velmi se jí líbilo v Tokiu. Také si ale ráda zajde do kina na film nebo na pohádku. Druhý respondent uvedl, že si pod kulturou představuje aktivity jako volejbal, nohejbal, maturitní ples nebo také oslavy dne Neslyšících. Třetí osoba uvedla zejména návštěvy kina a párty s přáteli. Čtvrtá respondentka si pod kulturou vybaví zejména výstavy a přednášky, které ráda navštěvuje nejen v České republice, ale například i na Slovensku. Pátá respondentka uvedla, že se jí vybaví zejména akce pořádané Unii neslyšících, kde pravidelně tráví čas a sama se na nich i podílí. Jedné ženě se ve spojení kultura neslyšících asociovaly města Brno a Praha, přičemž s Brnem se jí vybavilo divadlo Barka, kde viděla hru Přelet nad kukaččím hnízdem. Dále uvedla Unii neslyšících, Mluvicí ruce a pantomimu. Další respondentka vzpomínala při této otázce na taneční kurz, který v mládí absolvovala v Olomouci a dále uvedla, že se jí v rámci kultury vybaví i reprezentace se souborem pantomimy, kterého se aktivně účastnila více jak 8 let a navštívila s ním nespočet zemí po celém světě. Z odpovědi osmého respondenta jsem zaznamenala, že si představuje kromě již výše zmíněného divadla i návštěvy kina, pobavení se s přáteli, návštěvy restaurací či sledování sportovních zápasů. Devátý respondent uvedl, že se mu s kulturou neslyšících vybaví zejména divadlo, kino a obrazy.

Hned v první otázce rozhovoru se objevil abstraktní pojem kultura. Každý respondent měl možnost se zamyslet, popřípadě se doptat, jak je otázka myšlena. Respondenti dokázali odpovídat různorodě, dle své fantazie a zkušeností, přičemž se odpovědi lišily. Lze říci, že pojem pochopili a zahrnovali pod něj prvky, které s kulturou a společenskými aktivitami souvisí. Někdy bylo však zapotřebí vysvětlit, co vše by mohlo pod kulturní život spadat, v případě takové nápovědy už se ale respondenti rozpovídali sami.

2. Navštěvujete kino?

Při této otázce odpovědělo devět z desíti respondentů, že kino navštěvují. Stejně tak všech devět respondentů uvedlo, že cílem jejich návštěv v kině jsou pouze zahraniční filmy, vzhledem k tomu, že u českých filmů nejsou k dispozici titulky. Dva respondenti zmínili, že navštívili v kině pohádku „A je to!“, kde nebyly zapotřebí ani titulky, vzhledem k tomu, že pohádka je ztvárněna beze slov. Jedna respondentka odpověděla, že kino nenavštěvuje vůbec, protože má doma k dispozici vlastní domácí kino soupravu, která disponuje nainstalovanou kabelovou televizí, u které jí byly nastaveny titulky pro neslyšící a k dispozici má i 3D brýle.

V tomto případě je návštěvnost filmů v kině vysoká, nicméně co se týká českých filmů, jedná se o pravý opak. Neslyšící mají možnost pozdějšího zhlédnutí českých filmů, které budou doplněny o skryté titulky, ale s velkou časovou prodlevou. Tato oblast zůstává i nadále velmi málo propracovanou a je zde hodně prostoru pro zlepšení situace.

3. Co máte nejraději? (ve smyslu, jaké filmy?)

Tři respondenti uvedli jako žánr filmů fantasy, se zaměřením na Hobita a Pána prstenů. Jeden respondent má v oblibě brněnské kino Art, kam chodí na nezávislé filmy. Také se mu líbily filmy jako Nedotknutelní, Příběh o Marii nebo Teorie všeho. Tyto filmy pojednávají obecně o problematice osob s postižením, ať už tělesným nebo sluchovým či zrakovým. Čtyři respondenti uvedli, že mají rádi žánr romantických komedií a jako příklad uvedli například filmy Dánská dívka nebo Stážista. Mezi odpověďmi se vyskytovaly i akční filmy jako jsou Deadpool nebo Superman vs. Batman. Jedna respondentka uvedla, že jí v poslední době zaujal nějaký film o fašismu (ale nevzpomněla si na název) nebo film Mozartova sestra. Jeden respondent odpověděl, že má rád filmy k zamyšlení, psychologickou tematiku, ale rád se podívá i na válečné filmy.

Zde by se dalo říci, že respondenti odpovídali velmi různorodě a nedá se zhodnotit, který žánr či film patří k nejoblíbenějším. Široké spektrum zaměření témat a žánrů filmů můžeme chápat jako všeobecný zájem o film a filmovou kulturu.

4. Potkal/a jste někdy někoho u pokladny (v kině, muzeu), kdo by uměl znakovat?

U této otázky byla odpověď v podstatě jednohlasná, přičemž se neslyšící respondenti shodli, že zatím nepotkali žádného pokladního, který by znakoval. Jeden respondent uvedl, že znakovající osoby viděl, ale nebyli to zaměstnanci.

Odpovědi u této otázky mohou reflektovat buďto opravdu nahodilý stav, kdy neslyšící nepotkali žádné osoby ovládající znakový jazyk nebo to také může signalizovat stav, kdy většina lidí v intaktní společnosti znakovat neumí. Autorka z vlastní zkušenosti souhlasí s respondenty, protože při zaměstnání v kině mohla sledovat překvapené reakce neslyšících návštěvníků na možnost dorozumívat se s pokladní znakovým jazykem.

5. Jak se domlouváte, když chcete koupit lístek?

Čtyři respondenti uvedli, že si lístek objednávají předem, a to přes internet. Dva respondenti uvedli, že se snaží svůj požadavek sdělit mluvenou řečí. Jeden respondent sdělil, že svůj požadavek ukáže na plakátku s nabídkou. Jedna respondentka uvedla, že hodně záleží na artikulaci osoby, která lístek prodává. Pokud je možné odezírat, snaží se také komunikovat, pokud ne, napíše svůj požadavek na papír. Tři respondenti uvedli, že ke komunikaci používají mobilní telefon.

Ve chvíli, kdy už si osoba předem koupí lístek do kina, může často ušetřit čas čekáním ve frontě nebo může tuto variantu považovat za rychlejší a efektivnější cestu. Při přímém kontaktu s osobou za pokladnou tak jako tak dochází ke komunikaci a ačkoli žádný z respondentů nesdělil, že by mu činilo obtíže si takto kupovat lístek můžeme pozorovat, že je volena raději alternativní cesta nákupu. Buďto za pomoci mobilního telefonu, plakátu nebo výše zmíněnou možností nákupu předem. Pokud se ale zamyslíme nad tím, že ne všude máme možnost nákupu online a v mnoha situacích dochází k přímému kontaktu slyšících s neslyšícími bez přítomnosti tlumočnicka či oboustranné znalosti znakového jazyka, opět by bylo příhodné tuto situaci nějakým způsobem zefektivnit.

6. Navštěvujete divadla?

U této otázky osm respondentů uvedlo, že divadlo aktivně nenavštěvují. Dva respondenti uvedli, že chodili do divadla dříve, ale nyní už ne. Jeden respondent zmínil studio Marta pod záštitou divadelní fakulty JAMU v Brně a další osoba uvedla, že má povědomí o divadle „Neslyším“ v Brně, ale nenavštěvuje je. Jedna respondentka uvedla, že ví o divadle v Brně, ale pro ni, vzhledem k tomu, že žije v Olomouci se jí takovéto dojíždění za kulturou nevyplácí. Jiná respondentka z Olomouce uvedla, že v rámci Unie neslyšících hostovalo divadlo pantomimy z Brna a to se jí moc líbilo. Dále jedna osoba uvedla, že by ráda do divadla chodila, ale nemá s kým. Poslední respondent z Prahy uvedl, že na základní škole se třídou navštěvoval představení pro sluchově postižené a na střední škole jsou občas k vidění hostující divadelní soubory.

Lze tedy říci, že mezi odpověďmi je nejfrekventovanějším městem s divadelní kulturou Brno, nicméně ne nutně ve smyslu návštěvnosti, ale spíše, v tom, že je v povědomí respondentů. Menší města jako Olomouc a Ostrava jsou v tomto směru spíše v pozadí divadelní kultury a jsou tak často závislé na hostování divadelních souborů z jiných měst.

7. Kdy jste byl/byla naposledy v divadle?

První respondent uvedl, že navštívil divadlo přibližně před rokem. Při navštěvování střední školy ale byla frekvence návštěv vyšší, nyní nemá tolik času kvůli vytíženosti v práci. Dva respondenti uvedli poslední návštěvu divadla přibližně před třemi a čtyřmi lety. Jedna respondentka uvedla poslední zhlédnutí divadelního představení v únoru tohoto roku v Ostravě, kde v rámci plesu vystupovali slyšící herci, kteří ale znakovali a na programu bylo divadelní ztvárnění pohádky Mrazík. Jedna respondentka uvedla návštěvu hry Můj báječný rozvod s Eliškou Baltzerovou, na které byla téměř před třinácti lety. Další osoba uvedla poslední návštěvu divadla před 26 lety, přičemž po založení rodiny už se k této aktivitě nedostala. Další respondenti si poslední návštěvu divadla nepamatují.

Již u předchozí otázky jsme si mohli všimnout, že mezi respondenty není žádný pravidelný návštěvník divadelních představení a touto otázkou můžeme podtrhnout sporadické až nahodilé návštěvy divadla. Situace může vypovídat buďto čistě o nezájmu respondentů o tuto oblast nebo nezájem v důsledku ne příliš širokého výběru představení. Popřípadě zde může hrát roli i určité geografické znevýhodnění, kdy respondenti nechtějí nebo nemohou dojíždět do jiných měst.

8. Byla ta divadelní představení ve znakovém jazyce?

Celkem pět respondentů uvedlo, že představení byla ve znakovém jazyce. Jedna respondentka uvedla, že v rámci představení „Přelet nad kukaččím hnízdem“ bylo k vidění jak tlumočení do znakového jazyka, tak pantomima, ale i slovní komentáře pro osoby s postižením zraku. Další respondent se také setkal s kombinovanou formou, kdy bylo v představení tlumočeno do znakového jazyka a taktéž doplňováno pantomimou. Jeden respondent uvedl, že byl na divadelním představení v Praze, kde byly k dispozici titulky, ale protože neseděl na balkóně, špatně na ně viděl.

Preference tlumočených představení je v tomto případě poměrně znatelná. Jako vhodná alternativa či doplněk se jeví i pantomima. Co se týká pražského divadla „Na zábradlí“, upozorňuje na svých stránkách neslyšící návštěvníky, že je pro efektivnější sledování

představení vhodnější sledovat je z balkónu. Varianta bez tlumočení či bez titulků se mezi odpověďmi neobjevila.

9. Navštěvujete kavárny, kluby, podniky?

Devět respondentů uvedlo, že aktivně navštěvují nějaké podniky či kavárny. Jedna respondentka uvedla, že chodila dříve, ale teď si spíš sama doma upeče nějaké cukroví. Jeden muž uvedl, že rád navštěvuje brněnskou Kavárnu „U Žambocha“, kde se často konají i nějaké přednášky. Taky se v rámci brněnské kultury dostal do „Šalina Pubu“ - pojízdné tramvaje, která je uzpůsobena pro vyhlídkovou jízdu a doplněná o čepování piva. Další muž uvedl, že rád chodí s kamarády na pivo, ale nepreferuje žádný konkrétní podnik. Jedna žena uvedla, že se často pohybuje mezi Brnem a Bratislavou, ale nemá žádný konkrétní podnik v oblibě. Další žena uvedla, že pokud se to dá počítat, tak rádi s kamarády pořádají setkání zahrnující grilování, povídání a samozřejmě i popíjení alkoholu. Jedna žena z Olomouce ráda navštěvuje kavárnu v Unii neslyšících, kde má i hodně přátel. Další respondentka ze stejného města uvedla, že kavárnu v Unii zná, ale raději chodí někam do centra. Jeden muž z Ostravy uvedl, že si s přáteli rád zajde na pivo, popřípadě někdy i na Stodolní (ulice, kde se nachází velké množství klubů, barů a dalších podniků). Další respondent z Prahy uvedl, že si rád s kamarády zajde třeba do McDonald's restaurace nebo do „TaKavárny“ poblíž pražského Vyšehradu, respondent také zmínil pražskou Tichou kavárnu, kterou ale navštěvuje jen zřídka.

Často se v odpovědích vyskytovala kombinace určitého podniku a kamarádů. Ze všeobecného hlediska by se dalo říct, že pokud se chceme s kamarády nebo s kamarádkami pobavit či sejít, využíváme k tomu určitého prostředí. Někde, kde je nám příjemně, někde kde to má atmosféru. Někdy ale možná nezáleží na tom, kde jsme, ale hlavně s kým jsme a možná kavárna či hospůdka už jen dokresluje atmosféru právě probíhajícího setkání. V rámci výzkumu autorka navštívila všechny kavárny pro neslyšící, které respondenti zmínili, a byla velmi mile překvapena. Z této otázky vyplývá, že většina respondentů jsou v tomto případě aktivními návštěvníky kaváren či jiných podniků a jsou častým místem jejich setkání.

10. Je nějaká přednáška, která by tě bavila?

Jeden respondent odpověděl, že chodí na přednášky rád a často, z posledních navštívených mluvil o závodních kolech, kde byla přítomna tlumočnice, k jeho zájmům patří i přednášky o cyklistice a sportování. Dále se respondent účastnil i přednášky

o Guatemale nebo vegetariánství. Téma, které ho naopak nezaujalo, bylo o krevním tlaku, na to se cítí být ještě mladý. Dva respondenti odpověděli, že se o přednášky nezajímají vůbec, další dva uvedli, že nějaké přednášky navštívili dříve, ale nyní už je to moc neláká. Další respondentka uvedla, že má přednášky ráda, ale musí tam být tlumočník. Naposledy navštívila přednášku zabývající se otázkou sexuality pod vedením Radima Uzla. Jedna respondentka uvedla, že jí zajímají přednášky zejména z oblasti financí, podnikání nebo zdravotnictví. Jako podmínku také uvedla tlumočnicka. Další respondent uvedl, že má zájem o přednášky zaměřené na téma florbal, lukostřelba a další sporty. Celkem šest respondentů z osmi dotázaných tedy navštěvují nebo navštěvovali přednášky.

Dalo by se říci, že návštěvnost přednášek je v některých případech poměrně aktivní a respondenti vyhledávají zejména témata, která jsou středem jejich zájmu. Co bývá často podmínkou, je tlumočnický jazyk, bez kterého by nedošlo k plnému porozumění mluveného. Různé informační schůzky či přednášky o zajímavých tématech mohou rozšiřovat obzory i v rámci společenského života a kultury, často jsou však pouze v Uních, a proto si autorka myslí, že by bylo vhodné rozšířit nabídku i mimo Unie.

11. Účastníte se nějakých sportovních akcí, plesů, kurzů?

U této otázky odpovídali respondenti velmi barvitě a s velkým zaujetím, šlo poznat, že se jedná o jejich velmi oblíbené aktivity. První respondent uvedl, že chodí velmi rád plavat a také jezdí na kole. Preferuje cyklostezky, vzhledem k tomu, že je neslyšící, má obavy jezdit po silnici, kde je zvýšená frekvence automobilů. Tato osoba dále uvedla, že si nedávno zakoupila lístek na brněnský Majáles, má v plánu setkat se s přáteli, popíjet pivo, bavit se. Dále byl tento respondent na koncertu cimbálové muziky, kde si užíval zejména vibrací z hrajícího nástroje, na který sahal. Dalších pět respondentů uvedlo zejména zájem o sportovní aktivity, mezi kterými se objevovaly: jízda na kole, jízda na kolečkových bruslích, jízda na motorce, lyžování, badminton, rafting, posilování, cvičení na trampolínách a ve všech případech se objevilo i plavání. Jedna respondentka uvedla, že jsou schopni s přáteli ujet běžně víc jak 50 km na kole, krom této aktivity má ráda i výtvarné kurzy v rámci Unie, kde naposledy např. zdobili velikonoční vajíčka. Další respondentka uvedla, že se jí velmi líbila akce, kde probíhalo umělecké tlumočení hudebních nástrojů. Hodnotila tento zážitek jako velmi zajímavý kulturní přínos pro představu, jak asi nástroje zní. Dále také uvedla, že má velmi ráda Hry bez hranic. Jeden muž uvedl, že na sporty vůbec není, za to má velmi rád plesy pro neslyšící, kde si užívá

setkávání s přáteli, povídání si, bývají tam také soutěže a tombola, což tyto události dělá mnohem zajímavější. Další respondent uvedl, že ho velmi zajímají sporty jako florbal a lukostřelba. Dokonce v těchto disciplínách získal i několik ocenění a aktivně a rád by se této činnosti i nadále věnoval. Jedna respondentka uvedla, že dříve velmi ráda navštěvovala plesy neslyšících. Velmi ocenila organizační schopnosti pana Kovaříka, který celou akci organizoval. Tato žena dále také uvedla, že se s manželem aktivně věnují turistice a procházkám. Naposledy navštívili lázeňský komplex Laa v Rakousku.

Zde si můžeme všimnout, že jsou odpovědi velmi různorodé a pestré. Zdá se, že sporty jsou velmi oblíbenou aktivitou, která má sdružující charakter. Hraje zde roli i společné trávení času, ale také zájem o zdravý životní styl ve smyslu sebezdokonalování. V průběhu výzkumu bylo zjištěno, že Česká unie neslyšících v Brně dokonce zahájila tradiční taneční kurzy pro neslyšící a tímto by autorka hodnotila tuto oblast jako nejvíce rozmanitou a propracovanou. A pravděpodobně i jako oblast, o kterou mají neslyšící velký zájem.

12. Proč se takových akcí účastníte?

Čtyři respondenti uvedli, že sportují zejména kvůli kondici a zdravotnímu stavu. Co se týká společenských akcí a plesů, šest respondentů uvedlo, že mají rádi setkávání s přáteli. Jeden respondent uvedl, že se takovýchto akcí účastní hlavně kvůli zábavě. Další osoba uvedla, že je na těchto akcích příjemné požívání alkoholu a jeden respondent uvedl, že co se týká např. hudebních akcí, má velmi rád, když může vnímat vibrace, které cítí z hudebních nástrojů nebo z reproduktorů na koncertech.

Jak už bylo zmíněno výše, zlepšování kondice, setkávání se s přáteli či zábava hrají hlavní roli v důvodech, proč se neslyšící těchto aktivit účastní. Jakou roli v tomto ohledu hraje alkohol, bude pravděpodobně čistě individuální záležitost každého respondenta. Nicméně každá účast či přítomnost při nějaké kulturní akci může značit zájem o rozšiřování obzorů v dané oblasti.

13. Hrajete nějaké společenské hry?

U této otázky se objevovaly jako nejfrekventovanější odpovědi karty a Activity. U karet někteří respondenti uvedli, že se jedná o klasiku, která se dá hrát všude. Co se týká hry Activity, respondenti si pochvalovali možnost používat pantomimu. Dva respondenti uvedli, že mají rádi hry na počítači, kde mohou soupeřit s ostatními hráči online.

Jmenovali např. hru Call of Duty. Mezi odpověďmi se vyskytovala i hra Člověče nezlob se!, a to dokonce i ve variantě Člověče napij se!, která je doplněná o alkohol. Respondent uvedl, že u této hry často dochází k situaci, které se říká „hrob“, což by se dalo významově přeložit jako „opít se do němoty, a pak mít opici“. Další respondentka uvedla, že na dovolené často hrají Twister nebo Monopoly, ale taky třeba pexeso. Jedna respondentka uvedla, že ráda hraje stolní tenis a dříve měla ráda Hry bez hranic. Dva respondenti vyjádřili spíše pasivní postoj ke společenským hrám, jeden respondent v tom smyslu, že je stydlivější povahy a nerad se v tomto ohledu příliš projevuje. Další respondentka uvedla, že jí hry příliš nebaví, a to ani kdyby je měla hrát se synem.

Ve spojení „neslyšící a hry“ nejsou z výzkumu zřetelné žádné větší omezení v rámci společenských her. V podstatě se zde vyskytují stejné hry jako u populace intaktní. U několikrát zmíněné hry Activity ale není jasné, zda neslyšící opravdu v části „pantomima“ používají prvky pouze pantomimy nebo kombinují tuto část i se znakovým jazykem.

14. Čtete nějaké knihy, časopisy, či periodika pro neslyšící?

Z této otázky vyplynulo, že všichni respondenti jsou aktivními čtenáři, ať už v jakékoli podobě. Jeden respondent uvedl, ačkoli je dospělý, rád si občas přečte časopis Čtyřlístek. Také vzpomínal, že jako malý četl knihu „Neznámkovy příhody“, ale přišla mu až příliš složitá. Dnes patří k jeho oblíbeným periodikům např. časopis Gong. Dvě osoby našly velkou oblibu ve čtení komiksů, jedna respondentka má velmi ráda superhrdiny jako je např. Superman. Kromě komiksů slečna uvedla, že před nedávnem četla knihu Černá orchidej, která spadá pod žánr sci-fi a fantasy. Jedna respondentka má velmi ráda časopisy jako Rytmus života, noviny Aha a Blesk, které si pravidelně kupuje. Naopak knihy čte nerada. Oproti tomu další respondentka má ráda jak knihy, tak časopisy. Nedávno dočetla knihu Prokrastinace a jak sama přiznává, má s ní problém. Nicméně si aktivně vyhledává články o podnikání a z časopisů má ráda obzvláště cestopisy, např. Lidé a Země. Jeden respondent uvedl, že pokud si chce dohledat nějaké informace, používá výlučně internet, nebo se zeptá přímo v Klubu neslyšících. Podobně jedna žena uvedla, že dříve četla časopis Gong, ale nyní jí stačí pro vyhledání nějaké informace internet. Dva respondenti uvedli, že moc nečtou a pokud ano, zajímá je zejména tematika sportu, přičemž jeden muž uvedl, že jednodušší je podívat se rovnou na televizi.

Z této otázky vyplývá, že respondenti poměrně rádi čtou, ale zájem je směřován spíše do oblasti periodik. Zaměření je široké, opět se setkáváme se zájmem o různorodá témata. Mezi odpověďmi se vyskytují periodika jak pro slyšící, tak pro neslyšící. Co se týká knih, mezi respondenty se vyskytovali taktéž aktivní čtenáři knih, ne však v tak velké míře. V tomto ohledu je dobré se zamyslet, zda existuje nějaká možnost přizpůsobení textu na míru tak, aby došlo k lepšímu porozumění a tím i k většímu zájmu o četbu knih.

15. Na jaké internetové stránky chodíte?

Kromě jedné ženy, která internet nepoužívá vůbec, uváděli respondenti rozmanité internetové portály pokrývající, jak stránky pro neslyšící, tak stránky všeobecného zaměření. Mezi odpověďmi se nejčastěji vyskytovala sociální síť Facebook, ruce.cz, tichezpravy.cz, trojrozmer.cz, unieneslysicichbrno.cz, cun.cz (informační portály pro neslyšící). Dále respondenti zmiňovali, že pro vyhledávání informací používání vyhledávače jako je google.com nebo seznam.cz. Zde si pak vyhledávají informace, o které mají aktuálně zájem. Jedna respondentka uvedla, že často vyhledává nějaké recepty, další respondent odpověděl, že si vyhledává na internetu informace o sportu. Jeden respondent velmi oceňuje možnost online nakupování v internetových obchodech.

Internet se v tomto ohledu stal velkým a rychle dostupným zdrojem informací. Pro vyhledávání specifických informací týkající se světa neslyšících navštěvují respondenti informační portály pro osoby se sluchovým postižením. Pro běžné informace používají frekventované stránky či vyhledávače, které jsou užívány i intaktní populací. Orientace v této oblasti se zdá být jasná a např. v kontextu s četbou informačních časopisů je tato cesta mnohem více upřednostňována. V kombinaci s používáním mobilních telefonů a možností čerpání mobilních dat, jsou neslyšící mnohem flexibilnější i v tomto směru a využívají tak možnost být online i mimo počítač.

16. Sledujete a využíváte informace z TKN?

Televizní klub neslyšících je významným zdrojem informací nejen o kultuře neslyšících. Cílem dotazu bylo zjistit, zda respondenti tento pořad sledují a zda zjištěné informace nějakým způsobem využívají. Dva respondenti odpověděli, že tento pořad vůbec nesledují. Jeden respondent uvedl, že pořad sledoval dříve, a dokonce se objevil v jedné reportáži, ale dnes již tento pořad nesleduje. Čtyři respondenti uvedli, že pořad sledují pravidelně a informace z něj využívají. Například jedna respondentka uvedla, že v rámci TKN se objevují nové znaky, což chápe i jako nové trendy v komunikaci. Také ji zaujala reportáž

zaměřená na péči o zuby, ze které si odnesla také nové poznatky. Další respondentka uvedla, že využívá zejména informace ze školství a taktéž ji zajímají informace o zdraví. Poslední respondent uvedl, že televizi sice sleduje, ale na tento pořad se ne dívá.

Televizní klub neslyšících je v rámci televizního vysílání od roku 1980 a za tuto dobu se poměrně dobře dostal do povědomí neslyšících diváků. Respondenti sice vyjádřili určité sympatie s tímto pořadem, nicméně ve většině případů se neobjevoval velký zájem o pravidelné sledování.

17. Jak byste zhodnotil/a dostupnost/rozmanitost společenských a kulturních akcí?

První respondent ohodnotil celkový stav jako „normální“, s tím, že je ale stále co vylepšovat. Tvrdí, že peníze jsou základem pro vytváření dobrého programu a vzhledem k tomu, že má stát finanční problémy, jde méně peněz i do této oblasti. Velmi si pochvaloval organizaci Her bez hranic, které jsou podle něj velice výjimečnou a příjemnou akcí obohacující kulturní program pro neslyšící. Další respondenti hodnotili nabídku společenských a kulturních akcí jako živou, rozmanitou, s bohatým programem. Jeden respondent se vyjádřil k této otázce tak, že je pro něj všechno tak akorát a stačí mu to takhle. Další respondent uvedl, že si myslí, že např. sportovních akcí pro neslyšící je během roku dostatek, přičemž ví o tom, že se pořádají i různé vernisáže a přednášky. Ten kdo chce, tak přijde. Další respondent uvedl, že je v této oblasti rád za jakékoli titulky k filmům, protože je to mnohem jednodušší. Dále uvedl, že v rámci Jedličkova ústavu v Praze často chodí na nějaké exkurze nebo je velmi rád za to, když v „Jedli“ hostuje nějaké divadlo. Hodnotí tedy tuto situaci jako dostačující. Respondent, který se pohybuje mezi Valašským Meziříčím a Ostravou hodnotí dostupnost kulturních akcí s lepším programem ve Valašském Meziříčí, kde má i více kamarádů. V Ostravě navštěvuje například Klub neslyšících, ale není tam příliš jeho vrstevníků. Jedna respondentka z Olomouce uvedla, že v této oblasti nabízí hodně aktivit Unie neslyšících, ale ona sama tyto akce nevyužívá.

U této otázky lze říci, že respondenti, kteří žijí v jednom městě, jsou víceméně spokojeni. Zatímco respondenti, kteří mají možnost srovnání, nahlíží na situaci poněkud jinak. Např. respondent pohybující se mezi Ostravou a Valašským Meziříčím hodnotil pestřejší program pro neslyšící spíše ve druhém jmenovaném městě. Druhý respondent pohybující se mezi Prahou a Plzní zmiňoval více akcí v oblasti Prahy. Otázkou zůstává, jaký vliv má na toto hodnocení přítomnost přátel či rodiny. Dále respondenti v několika případech

uvedli, že dobře organizované aktivity jsou v rámci Unie, což se zdá být v menších, ale i větších městech záchytný bod, kde neslyšící mohou kulturu vyhledat.

18. S kým nejčastěji chodíte na společenské a kulturní akce?

Nejčastější odpovědi u této otázky byli přátelé, kamarádi či kamarádky. Spektrum těchto přátel se vztahovalo na oblast školy a práce. Jeden respondent uvedl, že pokud nejde s přáteli, rád si zajde i s rodinou. Další respondent odpověděl, že se v rámci možností seznamuje i s novými lidmi. Poslední respondentka uvedla, že nejčastěji chodí na společenské a kulturní akce s manželem.

Preference osob, se kterými neslyšící navštěvují kulturní a společenské aktivity se v těchto případech zřejmě nijak neliší od intaktní populace.

19. Stýkáte se spíše s neslyšícími nebo slyšícími lidmi?

Celkem sedm respondentů uvedlo, že přichází do styku jak s neslyšícími, tak se slyšícími osobami. V některých případech velmi vyrovnaně, v jiném případě uvedl jeden respondent, že by si velmi přál stýkat se slyšícími mnohem víc. Jeden respondent se k této otázce vyjádřil tak, že si všiml, jak se doba mění i skrz nové technologie a místo toho, když se dříve komunikovalo u piva, „mezi čtyřma očima“, dnes to vypadá spíš tak, že se neslyšící sejdou doma na skypu a komunikují spíš takto. Tři respondenti uvedli, že se se slyšící populací stýkají, ale nevyhledávají ji. Pouze v nezbytných případech. Tuto skutečnost nechtěli nijak zdůvodňovat.

Z rozhovorů vyplývá, že někteří z respondentů nevyhledávají slyšící společnost. Bylo by optimální, kdyby tomu tak nebylo a měli by zájem o kontakt s intaktní populací? Tito respondenti byli tázáni, jaké pohnutky je k takového chování vedou, ale ani jeden si nepřál odpovědět. I přesto byli velmi milí a vstřícní. Jeden respondent navrhl, že by byly v této rovině vhodně nějaké workshopy. Při zapojení slyšících i neslyšících např. Na téma odbourávání komunikačních bariér či společenských předsudků by mohla vzniknout poměrně zajímavá akce, kde by se tyto dva světy mohly propojit.

20. Zajímáte se o konkrétní specifické kulturní akce přímo spojené s komunitou Neslyšících, SP? Jaké?

Tato otázka byla položena několika respondentům, přičemž jsem zaznamenala kladné odpovědi ve smyslu, kdy jeden respondent odpověděl, že každý rok jezdí do Maďarska na tábor neslyšících. Jeden respondent odpověděl, že s přáteli pravidelně pořádají akce na

oslavu Dne neslyšících osob a v rámci tohoto dne hrají různé hry, oslavují, pijí alkohol. Stejně tak jedna respondentka avizovala Den neslyšících, kdy se v rámci Unie pořádají hry, naposledy se hrála hra Kufr. Dále respondentka uvedla např. i hry a soutěže pro neslyšící, které často Unie (v Olomouci) pořádá. Jeden respondent se k otázce vyjádřil tak, že se o tyto akce zajímal dříve, ale nyní se zaměřuje spíše na pracovní záležitosti.

Dotazované osoby uváděly akce, o kterých buďto slyšely, nebo je zažily, přičemž někteří respondenti jsou aktivními a dlouhodobými účastníky akcí v Unii. I z dalších otázek můžeme vyčíst, že některé osoby mají k Unii vytvořený silný vztah, scházejí se tam s přáteli a akce dokonce pořádají. Je však třeba říci, že Unie není pro většinu dotazovaných jediným zdrojem kulturního a společenského života.

21. Jaké využíváte komunikační kanály (chat, web kamera, email, apod.), sociální síť

Všichni respondenti jsou v tomto případě majitelé mobilní telefonů, v některých případech i tzv. chytrých telefonů, které umožňují užívání nejmodernějších aplikací, které zahrnují komunikaci skrze videopřenos. Jako nejčastější odpovědi se vyskytovaly se shodným počtem tyto komunikační aplikace: Skype, Oovoo a Snapchat. Přičemž Snapchat je užíván k posílání krátkých videí. Zatímco Oovoo je schopný plnit funkci videokonference, která umožňuje přímý přenos videoobrazu až pro šest lidí. Tři respondenti používají pro komunikaci také email, dvakrát se mezi respondenty vyskytla i odpověď Whatsapp, která plní funkci přenosu zpráv a multimediálních souborů. Tři respondenti také zmínili jako komunikační prostředek Facebook, kde mají navíc povědomí o aktuálních činnostech kamarádů a jednotlivé komunity neslyšících zde sdílí blízkí se kulturní a společenské události. Jedna respondentka uvedla, že se dříve domlouvala skrze operátora na telefonu, ale tuto službu již nyní nevyužívá. Často se během rozhovorů stávalo, že respondenti svůj telefon použili.

V této oblasti je znatelná určitá expanze v rámci technologie, která umožňuje neslyšícím nové možnosti komunikace. Z odpovědí vyplývá, že respondenti těchto možností hojně využívají. Stejně tak ale i ve slyšící společnosti existují důsledky, kdy je sice komunikace dostupná ihned, nicméně se určitým způsobem vzdalujeme od komunikace přímé. Dochází ale také k tomu, že neslyšící skrze tento způsob komunikace používají psanou verzi jazyka. Dále i v rámci sociálních sítí vzniká tendence sdílet své zážitky, tento jev může vést k inspirování někoho dalšího či rozšíření informace o zajímavé akci mezi přáteli.

22. Znáte nějaký vtíp?

U této otázky i slyšící osoby mají nezdědka obtíže vzpomenout si na nějaký vtip. Pouze dva respondenti uvedli, že si na žádný vtip nevzpomínají. Je ale možné, že určitou roli sehrála tréma. Další respondentka uvedla, že ví o tom, že slyšící mají spoustu vtipů, ale ona sama je nechápe a nepoužívá ani vtipy mezi neslyšícími. Jedna osoba uvedla, že vtipy zná, ale říkat je nechce. Další respondenti velmi ochotně začali vyprávět různé vtipy. Zde jsou některé z nich:

„Na třešni jsou špačci a ožirají třešně. Přijde muž s puškou a vystřelí. Všichni ptáci odletí, krom jednoho. Proč? Protože je neslyšící“.

„Na louce stojí slyšící a neslyšící kamarádi a dívají se na letící hejno divokých hus. Ten neslyšící znakuje slyšícímu kamarádovi: „Ty husy povídají, že za týden budou na jihu.“ „Jak je můžeš slyšet, vždyť je neslyším ani já,“ diví se slyšící kamarád. „Nezapomeň, že já na rozdíl od tebe umím odezírat.“

„Potkají se dva neslyšící u přejezdu vlaku a zapovídají se. Jeden z nich zrovna venčí psa. Protože neslyší, nevšimne si, že se začne zvedat závora, když se otočí, pejsek je oběšený.“

„Koná se pohřeb. Nejprve pohrbí nedoslýchavého. V jeho rakvi mu nechali jeho závěsné sluchadlo. Pak pohrbí nevidomého, v jeho rakvi vedle něho leží bílá hůl, se kterou chodil. A pak pohrbí vozičkáře i s vozičkem. Jako posledního pohrbívají neslyšícího. Víte, co dají do jeho rakve? Tlumočnicka znakového jazyka.“

Poměrně těžké bylo současně sledovat znakující osobu, překládat si význam znaků a pochopit význam a pointu vtipu. Vtipy jsou zaměřeny nejen na svět neslyšících, ale zahrnují např. i tematiku zvířat či dalších osob s nějakým postižením. V některých případech jsou, dalo by se říci, i mírně morbidní.

23. Máte nějaké přání, které by souviselo se světem, který umožňoval dostupnější kulturu pro neslyšící?

U této otázky měli neslyšící prostor na to vyjádřit, co by vlastně chtěli zlepšit, návrhy na řešení, připomínky či přání související s jejich kulturním a společenským životem. Dva respondenti jednoznačně odpověděli, že by byli rádi, kdyby více lidí umělo znakový jazyk. Jedna respondentka uvedla, že by velmi uvítala, kdyby v Olomouci mělo stálou scénu nějaké divadlo pro neslyšící. Jeden respondentů věří, že mnohdy staví bariéru mezi slyšící a neslyšící část populace právě ti neslyšící a přál by si, aby byli více otevření. Jedna respondentka přišla hned s několika návrhy. Byla by ráda za titulky v českých filmech, ale

také titulky v divadle. Další respondentka, která se ve volné čase věnuje malování obrazů, by byla ráda za oboustranné dostupnější umění. Jednak, aby byli neslyšící umělci více prosazováni, a v druhé řadě, aby bylo i umění pro neslyšící něčím zajímavým a dostupným. Další respondent uvedl, že by se do této oblasti mělo investovat mnohem více finančních prostředků a vymýšlet nějaké projekty ve smyslu výměnných pobytů neslyšících nebo nějakých workshopů zaměřených na kulturní život.

Tato otázka poměrně dobře reflektuje vynalézavost a nápaditost některých respondentů. Objevovaly se jak návrhy na zlepšení či doporučení, tak i přání související s rozšířením kulturního spektra. Odpovědi taktéž dokazují, že přání existují a je tedy touha po změně.

4.6 Vyhodnocení výzkumných tezí

1) V důsledku nižšího spektra výběru kulturních a společenských akcí pro neslyšící je společenský a kulturní život neslyšících pasivnější.

Na úplném počátku, ještě před zahájením výzkumné činnosti jsem měla vytvořenou určitou představu, jak to funguje ve světě neslyšících, jak asi jejich kultura a společenský život může vypadat. V průběhu sběru dat a informací jsem postupovala hlouběji do této problematiky a zjišťovala jsem, že zjištěné informace neodpovídají mé představě. V rámci první výzkumné teze byla stanovena teze, která bere v potaz nižší spektrum výběru kulturních a společenských akcí. Z odpovědí respondentů jsem se ale seznámila z mnoha novými kulturními prvky v rámci jejich světa. A nyní bych formulovala „nižší spektrum“ spíše jako „omezené“ spektrum v tom smyslu, že společenské a kulturní akce pro neslyšící jsou, ale vyžadují určitá opatření, jako jsou například tlumočnické služby. Například u otázky č. 2. devět respondentů z desíti uvedlo, že navštěvují kino s jasnou preferencí zahraničních filmů, vzhledem k tomu, že obsahují titulky. Zatímco návštěva divadelních představení se ukázala být atraktivní pouze pro dva respondenty a to navíc spíše v minulosti. Je tedy otázkou, zda by na tuto situaci mělo vliv aktivnější tlumočení či možnosti titulků. Dále u otázky č. 9 vyplynulo, že celkem devět z desíti respondentů jsou aktivními návštěvníky kaváren, klubů a podniků, přičemž zde vzešel zejména důraz na společné setkávání, bez ohledu na druh podniku, tzn. pro slyšící či neslyšící. Poměrně zásadní částí u této teze byla i otázka č. 11, ve které můžeme sledovat široké spektrum aktivit, které neslyšící podnikají. Od různorodých sportovních aktivit (cyklistika, rafting, badminton, posilování ad.), přes taneční plesy až po umělecké tlumočení hudby. Poměrně

silně se do společenského a kulturního života neslyšících promítá i vliv sociálních sítí a jiných komunikačních kanálů. Z otázky č. 21, že každý z dotazovaných vlastní mobilní telefon, který neslyšícím usnadňuje komunikaci a sdílení obrázků pomocí aplikací jako je Snapchat, Oovoo, Messenger. Jestliže si znovu položím počáteční otázku, přikláním se spíše k tomu, že společenský a kulturní život neslyšících je určitým způsobem pestrý, rozmanitý a má co nabídnout. Nicméně existují určité aspekty, které vedou k potvrzení mé teze, a to v určitém omezení některých společenských a kulturních akcí pro neslyšící. Zmínila bych v tomto směru zejména netlumočená divadelní představení, návštěvy galerií, výstavy či muzea. Z posledních tří jmenovaných se v rozhovorech např. o galerii zmínila pouze jedna respondentka. Z předchozích údajů tedy vyplývá, že teze č. 1. se potvrdila jen částečně.

2) *Neslyšící by uvítali více kulturních a společenských akcí.*

Vzhledem k předchozí tezi můžeme říct, že v některých oblastech jsou neslyšící opravdu aktivní. Jsou ale určité oblasti, u kterých se ukázalo, že i sami neslyšící by tuto oblast nějakým způsobem podpořili. Například u otázky č. 10. (zda je nějaký okruh přednášek, který by respondenty zajímal) popřípadě zda nějaké přednášky navštívili, odpověděli dva respondenti, že o přednášky nemají zájem vůbec, dva odpověděli, že o ně měli zájem spíše dříve a někteří dotazovaní naopak zmiňovali náměty, které by je zajímaly, popřípadě témata přednášek, které navštívili. Objevovali se témata jako cestopisné přednášky dále např. přednášky o sexualitě, sportu (florbal, cyklistika), zdravá výživa, vegetariánství ad. Specifickou otázku tvořila v rámci této teze otázka č. 23, kde byli respondenti dotázáni, zda mají nějaké přání související se světem neslyšících, které by umožňovalo dostupnější kulturu a společenský život. Zde se mezi odpověďmi objevovaly velmi podnětné návrhy. Jedna respondentka uvedla, že by byla velmi ráda za titulky v českých filmech, další respondentka by uvítala v Olomouci divadlo pro neslyšící. Jeden respondent uvedl, že by bylo výborné vytvářet projekty zaměřené na různé workshopy, ale také např. výměnné zahraniční pobyty pro neslyšící. Dva respondenti vyjádřili své přání, aby víc lidí ovládalo znakový jazyk. Hodnotila bych tedy můj původní předpoklad jako kladný, a to vzhledem k tomu, že neslyšící mají zájem o více kulturních a společenských akcí. Věřím, že např. rozšíření nabídky témat v rámci tlumočených přednášek by mohlo vést k většímu zájmu o tuto oblast. Teze č. 2 se dle mého názoru potvrdila.

3) Neslyšící tráví společenské a kulturní aktivity ve společnosti neslyšících než slyšících osob.

V rámci současného trendu integrace a inkluze se i zde setkáváme s tím, že někdy funguje komunita Neslyšících velmi uzavřeně a ne příliš přístupně. Během výzkumu jsem se účastnila 1. mezinárodního filmového festivalu neslyšících, který se konal v Brně. Ve chvíli, kdy mě můj neslyšící kamarád seznamoval s ostatními neslyšícími, v podstatě jsem zanedlouho byla přesunuta na „vedlejší kolej“, protože poznali, že jsem slyšící a navíc, že znalost mého znakového jazyka není perfektní. V tu chvíli jsem si připadala jako někdo, kdo do této společnosti vůbec nepatří a nezapadá tam. Za tuto zkušenost jsem však velmi ráda, protože mi to umožnilo pocítit, jak to možná někdy vypadá naopak. Tzn., když se ocitne samotný neslyšící ve společnosti slyšících osob. Při bližším zkoumání této teze jsem se zaměřila zejména na otázky č. 18 a 19, které se zaměřují na to, s kým nejčastěji dotazovaní navštěvují společenské a kulturní akce a dále, zda se vídají spíše se slyšícími nebo neslyšícími přáteli. Celkem sedm respondentů z desíti odpovědělo, že se vídá jak s neslyšícími přáteli, tak se slyšícími přáteli. Pouze tři respondenti uvedli, že se samozřejmě s intaktními jedinci setkávají, ale nemají tendence je vyhledávat. Jeden respondent uvedl, že by si přál trávit mnohem více času i se slyšícími přáteli. Jako nejfrekventovanější odpověď v rámci druhé otázky jsem zaznamenala, že velmi často tráví neslyšící čas se svými blízkými přáteli, se kterými navštěvují různé společenské a kulturní akce. Jeden respondent uvedl, že se velmi rád seznamuje s novými lidmi, blíže však své zaměření nespecifikoval. Další respondentka odpověděla, že nejčastěji navštěvuje kulturní akce se svým manželem, který je také neslyšící. A i v rámci této teze jsem narazila na určitý vliv sociálních sítí, kdy dochází ke střetnutí obou světů - slyšící i neslyšící populace, např. při komentování fotografií či v nějaké diskuzi dochází k určitému druhu vzájemné interakce pomocí komunikace online. Zamýšlela jsem se nad tím, zda by se počet slyšících a neslyšících přátel respondentů dal nějakým způsobem kvantifikovat, ale v rámci rozhovorů jsme k takovému zjišťování nepřistoupila. Nedokážu tedy posoudit, s kolika slyšícími lidmi se respondenti stýkají, nicméně z již výše zmíněného výsledku se sedm respondentů aktivně stýká se slyšícími přáteli a tím pádem netráví svůj čas zaměřený na kulturní a společenský život pouze ve společnosti neslyšících přátel. Tezi č. 3 výzkum vyvrátil.

DISKUZE

V průběhu výzkumu došlo ke zjištění, že velmi důležitou roli hraje nejen komunikace. Faktory jako znalost znakového jazyka, přehled o teoretických informacích, ale i získané poznatky spolu s pozorováním aktuálního psychického stavu, okolních vlivů a dalších elementů mohly ovlivnit výsledky výzkumu. Předpokladem byla snaha o maximální možnou eliminaci nežádoucích faktorů, které by mohly vést ke zkreslení výsledků. Je však nutné si připustit, že v rámci kvalitativního výzkumu vznikla určitá míra subjektivního hodnocení.

V rámci diskuze by bylo vhodné se zaměřit na některé problematické situace během výzkumu. Jednou z velmi náročných částí bylo samotné shánění respondentů. Bylo zapotřebí kontaktovat velké množství osob, ale i přes včasné a rozsáhlé pátrání se nepodařilo dosáhnout vyššího počtu respondentů.

Samotný průběh výzkumu byl poměrně náročný zejména ve chvílích, kdy sehrála svou roli únava a bylo těžší soustředit se dlouhodoběji na sdělované informace, psát poznámky, zajistit audiovizuální techniku, popřípadě tlumočnicka. I přes to ale rozhovory probíhaly ve velmi příjemné atmosféře.

Ze samotných výsledků byl příjemným zjištěním zejména velký zájem o sportovní aktivity. V tomto směru by bylo vhodné rozvíjet zájem neslyšících nejen dalším teoretickým zkoumáním, ale také vytvářením projektů, workshopů či akcí, které by sdružovali slyšící i neslyšící osoby.

ZÁVĚR

Diplomová práce s názvem *Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením* je zaměřená na problematiku trávení volného času, využívání různorodých aktivit, které vedou k rozvoji a poznávání společnosti z různých úhlů.

Teoretická část je rozdělena do tří oblastí. Cílem těchto částí bylo zejména hlubší proniknutí do problematiky a přiblížení některých teoretických poznatků i pro běžného laika. Dalším cílem bylo vytvoření informačního základu, na který navazovala následně část empirická.

Pro empirickou část diplomové práce byla zvolena kvalitativní metoda, při které byly s neslyšícími respondenty prováděny rozhovory. Komplexním cílem diplomové práce bylo zjištění, zda má sluchové postižení vliv na společenský a kulturní život neslyšících osob.

V průběhu všech rozhovorů došlo k několika zvrátům, které mě donutily uvažovat, zda by mohla existovat možnost, která by potvrzovala, že vlastně neslyšící žádné omezení vůči společenským a kulturním akcím nepocítují. Při jednom velmi milém setkání s několika neslyšícími byla možnost sledovat a vnímat celkovou atmosféru přátelského posezení na zahradce. Tehdy jsem si připadala velmi přirozeně, nenuceně a komfortně. V tu chvíli mě naplňoval dobrý pocit z okolní společnosti a zažila jsem příjemný kulturní zážitek. V tu chvíli mi opravdu nic nechybělo a subjektivně jsem nepocítovala žádné omezení, i přesto, že se v rámci komunikace určitá bariéra vyskytovala, z jejich postoje jsem také pocítovala vřelost, ochotu a pohostinnost.

Sama jsem si tedy musela položit otázky, co vlastně ovlivňuje společenský a kulturní život neslyšících? Jsou to bariéry v prostředí nebo oni samotní? Velmi podstatným faktorem je to, jak na sebe nahlíží samotní neslyšící. Také jakým způsobem jsou schopni být aktivními účastníky celého procesu.

Žijeme v době, kdy jsme obklopeni kulturou, a přesto se ještě stále objevují bariéry, které vytváří obtížnější přístup k plnohodnotnému zapojení se do společenského života. Málodky se k nám dostanou informace, jak vlastně komunikovat s neslyšící osobou, natož pak jak jí zprostředkovat kousek kultury. Je třeba brát ohledy na to, že jsou mezi námi lidé, kteří nemají stejné možnosti, jako máme my - slyšící a je potřeba rozšiřovat povědomí

o možnostech, jak jim co nejefektivněji přizpůsobit přístup ke kultuře a aktivnějšímu společenskému životu nejen mezi neslyšícími, ale zejména mezi slyšícími.

Cílem naší společnosti by mělo být překonávání hranic, bariér, ale i strachu z nepoznaného, ale také větší vstřícnost a ochota vůči nejistotě neslyšících osob v případě, že ji budou chtít přijmout.

Ze zjištěných výzkumných dat nelze popřít, že sluchové postižení **má** vliv na aktivní účast při společenských a kulturních akcích. A lze říct, že existují i určitá omezení, která působí ze strany společnosti a kultury a to zejména v oblasti nedostatečné míry titulků jak v českých filmech, tak při divadelních představeních. Dále bych uvedla, že ne u všech společenských a kulturních akcí najdeme možnost tlumočnických služeb, pokud si o ně sám neslyšící nezažádá.

V rámci empirické části diplomové práce byl stanoven dílčí cíl, a to zjištění, jestli jsou neslyšící subjektivně spokojeni s aktuálním stavem společenských a kulturních akcí. Pro rozšíření zájmu o tuto problematiku jsem tímto směrem vytyčila i jednu z tezí, kdy jsem předpokládala, že neslyšící by uvítali více společenských a kulturních akcí. S ohledem na sesbíraná data a jejich zhodnocení se mi teze potvrdila a může tak podpořit dílčí cíl diplomové práce, kde uvádím, že neslyšící jsou se stavem akcí a stavu kultury subjektivně spokojeni, je však pořád co zlepšovat a bylo by vhodné ubírat se v tomto směru progresivním směrem. Obecně však nelze subjektivní spokojenost přesně kvantifikovat a taktéž nemůžeme generalizovat z poměrně malého vzorku na celou skupinu neslyšících. V tomto ohledu je zapotřebí vytváření rozsáhlejších a dlouhodobějších studií.

Posledním dílčím cílem bylo zjištění, jaké jsou mezi neslyšícími nejoblíbenější společenské a kulturní akce. S velmi pozitivní shodou vyšly návštěvy filmů v kině. Někteří respondenti mají v oblibě návštěvy přednášek. Mezi oblíbené společenské hry patří např. karty a Activity. Nicméně stěžejní a velmi oblíbenou činností jsou sportovní aktivity v různých formách (cyklistika, badminton, rafting, posilování, plavání, florbal, lukostřelba, turistika). V podstatě nejznatelnější a nejoblíbenější společenskou aktivitou je samotná komunikace. Povídání si s přáteli, setkávání se v kavárnách, restauracích, u piva, na akcích, zahrádkách, při grilování, na plesech, v Unii tvoří stěžejní prvek, který spojuje téměř všechny aktivity. Neslyšící byli ve všech případech velmi komunikativní a sdílní. Komunikaci lze tedy v rámci společenského a kulturního

života neslyšících považovat za základní pilíř. Jde skrze ni zjišťovat nové informace a být v kontaktu s ostatními.

Lze konstatovat, že ačkoli žijeme ve velmi vyspělé společnosti, stále se setkáváme s určitými bariérami, a to nejen skrze kulturu a společenský život neslyšících, ale zejména skrze komunikaci, která je základním pilířem veškerých vztahů.

Domnívám se, že tato práce by mohla sloužit jako vhodný zdroj informací. A to nejen pro všechny zájemce o tuto problematiku, ale i pro širokou veřejnost jako motivační a inspirační zdroj pro společenský a kulturní život nejen neslyšících osob.

LITERATURA

- Adresář služeb pro sluchově postižené.* 2005. Praha: FRPSP. ISBN 80-86792-18
- BOUDON, R. et al., 2004. *Sociologický slovník.* Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0735-3.
- BULOVÁ, A. 1998. Uvedení do surdopedie. In PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* Brno: Paido. ISBN 80- 8593165-6.
- ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. 2008. *Specifika tlumočení pro neslyšící.* 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyk. ISBN 978-80-87218-33-4.
- DLOUHÁ, O. 2012. Sluch. In DLOUHÁ O. a L. ČERNÝ. 2012. *Foniatrie.* 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2048-0.
- DRŠATA, J., R. HAVLÍK a CHROBOK, V. (ed.). 2015. *Foniatrie - sluch.* 1. vydání. Havlíčkův Brod: Tobiáš. Medicína hlavy a krku. ISBN 978-80-7311-159-5.
- FOX, 1995. In LEIGH, I. *Psychotherapy with deaf clients from diverse groups.* Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 1999. ISBN 1 -56368-083-1.
- HAVLÍK, R. 2007. *Sluchadlová propedeutika.* Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, ISBN 978-80-7013-458-0.
- HORÁKOVÁ, R. 2005. *Speciálně pedagogická terminologie ve znakovém jazyce.* Brno: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky. Rigorózní práce.
- HORÁKOVÁ, R. 2011. *Surdopedie. Texty k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido, ISBN 978-80-7315-225-3.
- HORÁKOVÁ, R. 2012. *Sluchové postižení.* Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0084-0.
- HRUBÝ, J. 1999. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu.* 1. díl 2. vydání. Praha: FRPSP, ISBN 80-7216-096-6.
- HRUBÝ, J. 2010. *Úvod do výchovy a vzdělávání sluchově postižených.* Praha: Tiché učení. ISBN 978-80-904786-1 -9.

- HRUBÝ, Jaroslav. 1998. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. díl 1. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, ISBN 8072160753.
- HUDÁKOVÁ, A. 2008. *Prstová abeceda pro tlumočnický*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-96-3..
- HUMPHREY, J., ALCORN, B. 2007. *So You Want to Be an Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting*. Seattle, WA: H & H Publishing Company. ISBN 0 -9767132-6 -8.
- HYBÁŠEK, I. a J. VOKURKA. 2006. *Otorinolaryngologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1019-1.
- JANDOUREK, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.
- JANOTOVÁ, N., ŘEHÁKOVÁ, K. 1990. *Surdopedie. Komunikace sluchově postižených*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-7066-004-X.
- JEDLIČKA, I. 2003. Sluch. In ŠKODOVÁ, E., JEDLIČKA, I. a kol. *Klinická logopedie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-546-6.
- KABÁTOVÁ, Z. a M. PROFANT. 2012. *Audiológi*a. Praha: Bratislava. ISBN 978-80-247-4173-4.
- KAŠPAR, Z. 2008. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Vyd. 1. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-62-8.
- KLENKOVÁ, J. 2006. *Logopedie*. Praha : Grada Publishing. ISBN 80-247-1110-9.
- KLENKOVÁ, J. a M. VÍTKOVÁ (eds.). 2008. *Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností: Education of Pupils with Impaired Communication Ability;Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami = Education of Pupils with Special Educational Needs : sborník z konference s mezinárodní účastí*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-167-6.
- KOPLÍK, R. a V. STRNADOVÁ. 2008. *Problematika tvorby skrytých titulků k předtočeným pořadům*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-21-1.

- KOSINOVÁ, B. 2008. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina - kultura neslyšících*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-94-9.
- KOUTSKÁ, M. 2014. *Neslyšící návštěvník v muzeu a galerii: metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky. ISBN 978-80-7028-424-7.
- KRAHULCOVÁ, B. 1996. *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-239-7.
- KRAHULCOVÁ, B. 2014. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra. ISBN 978-80-903863-2 -7.
- KREJČÍŘOVÁ, O. 2011. *Alternativní a augmentativní komunikace v praxi pracovníků sociálních služeb*. Vsetín: Vzdělávací a komunitní centrum Integra Vsetín. ISBN 9788026000594.
- KUČERA, P. 2013. *Neslyšící jako kulturní a jazyková menšina*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- KVALE, S. 1996. *Interviews: an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications. ISBN 080395820X.
- LADD, P. 2003. *Understanding deaf culture: in search of deafhood*. Buffalo: Multilingual Matters,. ISBN 1 -85359-545-4.
- LANGER, J. 2013 *Znakové systémy v komunikaci neslyšících*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3746-0.
- LANGER, J. 2013 *Základy surdopedie*. Olomouc: UP, ISBN 978-80-244-3702-6.
- LANGER, J. 2013. *Technické pomůcky pro osoby se zdravotním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3681-4.
- LANGER, J. 2013. *Úvod do pedagogiky osob se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3745-3.
- LEJSKA, M. 2003. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno : Paido. ISBN 80-7315-038-7.

- LEONHARDT, A. 2001. *Úvod do pedagogiky sluchovo postihnutých: s 44 obrázkymi, 15 tabulkami a 77 cvičeními*. Bratislava: Sapientia, ISBN 80-967180-8 -8.
- MAJEROVÁ J. 2007. *Podoby profesionálního divadla neslyšících*. Brno: Masarykova Univerzita. Diplomová práce.
- Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF*. 2008. 1. české vyd. Překlad Jan Pfeiffer, Olga Švestková. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1587-2.
- MUKNŠNÁBLOVÁ, M. 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Vyd. 1. Praha: Grada, Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5034-7.
- NEUBAUER, K. 2009. *Úvod do logopedie sluchově postižených: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 978-80-7041-755-3.
- NOVOTNÁ, P. 2008. *Deaf Art - Výtvarné umění v kultuře Neslyšících*. Brno: Masarykova univerzita. Pocity. ISBN 978-80-210-4776-1.
- OPATRÍLOVÁ, D. (ed.) 2006. *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3977-9.
- PANČOCHA, K. 2011. *Perspektivy výzkumu inkluzivního vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5663-3.
- POTMĚŠIL, M. 1999. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*. 1 vydání. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-744-8.
- POTMĚŠIL, M. 2003. *Čtení k surdopedii*. Olomouc : UP Pdf. ISBN 80-244-0766-3.
- POTMĚŠIL, M. 2011. *Osoby se sluchovým postižením jako cílová skupina*. In MICHALÍK, J. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-859-3.
- POTMĚŠIL, M. 2012. *Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb - část II*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-244- 3053-9.
- REDLICH, K. 2008. *CODA - slyšící děti neslyšících rodičů*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-97-0.

- RENOTIÉROVÁ, M. a L. LUDÍKOVÁ, 2003. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého. ISBN 80-244-0646-2.
- RŮŽIČKOVÁ, K. a J. VÍTOVÁ. 2014. *Vybrané kapitoly z tyflopédie a surdopedie nejen pro speciální pedagogy*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-424-3.
- RŮŽIČKOVÁ, M. 2001. *Znakování pro každý den: základní konverzace v českém znakovém jazyce*. Ilustrace Jan Žampach. Praha: Septima. ISBN 80-7216-160-1
- SILVERMAN, D. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Překlad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 8055109044.
- SKÁKALOVÁ, T. 2011. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-098-6.
- SKŘIVAN, J. a Z. KABELKA R. HAVLÍK, 2015. Implatabilní systémy pro korekci sluchu. In DRŠATA J. et al. *Foniatric - Sluch*.
- SOBOTKOVÁ A. Komunikace sluchově postižených In VÍTKOVÁ, M. 2004. (ed.) *Integrativní speciální pedagogika*. Brno : Paido. ISBN 80- 7315-071-9.
- SOURALOVÁ, E. 2005. *Surdopedie I*. 1. vydání. Olomouc: UP, ISBN 80-244-1007-9.
- SOURALOVÁ, E. 2010. *Základy surdopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2619-8.
- SOVÁK, M. 1978. *Logopedie*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství.
- SPENCER, P.E. a M. MARSCHARK (eds.).2006. *Advances in the spoken language development of deaf and hard-of-hearing children*. New York: Oxford University Press. Perspectives on deafness. ISBN 0195179870.
- STRNADOVÁ, V. 2008. *Odezírání jako schopnost*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-05-1.
- ŠEJNA, I. 2007. Vyšetřovací metody sluchového orgánu a sluchové funkce. In HAHN, A. *Otorinolaryngologie a foniatric v současné praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-0529-3.
- ŠKODOVÁ, E. a I. JEDLIČKA. 2007. *Klinická logopedie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-340-6.

ŠLAPÁK, I. 1995. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatrie*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-13-3.

ŠMELOVÁ, E. a kol. 2014. *Rovný přístup ke vzdělávání jedinců v současné mateřské a základní škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN: 978-80-244-4404-8.

TETAUEROVÁ, I. 2008. *Mezinárodní znakový systém*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-25-9.

VÁGNEROVÁ, M. 2004. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, ISBN 978-80-246-0841-9.

VOJTECHOVSKÝ, R. 2011. *Úvod do kultúry a sveta Nepočujúcich*. Bratislava: Myslím - centrum kultúry Nepočujúcich. ISBN 978-80-970601-0 -7.

VYSKOTOVÁ, J. 2013. *Přístrojová technika v rehabilitaci: studijní opora*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-337-8.

WYNBRANDT, J. a Mark D. LUDMAN. 2008. *The encyclopedia of genetic disorders and birth defects*. 3rd ed. New York: Facts On File. ISBN 978-0 -8160-6396-3.

ZIMA, P. 1999. *Komunita a komunikace*. 1. vydání. Praha: SOFIS. ISBN 80-902439- 9 -1.

ČASOPISY

HERDOVÁ, S. 2004. Vyšetřování sluchu u dětí. *Pediatric pro praxi*, s. 211-212, [cit. 14. dubna 2016]. Dostupné na World Wide Web: <<http://solen.cz/pdfs/ped/2004/04/13.pdf> ISSN - 1803-5264

KRAUSMANN, B. 2004. Poezie ve znakovém jazyce ve školním vyučování. *INFO - Zpravodaj*, č. 3 , 12. ročník., s. 15-17, překlad Jitka Sinecká

INTERNETOVÉ ZDROJE

ASNEP. *Časopis Gong*. [online] [cit. 2016-05-23]. Dostupné na: WWW: <http://www.asnep.cz/casopis-gong/>

BIAP. Recommendation n ° 02/1 bis. *Audiometric classification of hearing impairments* [online]. 1996, [cit. 2016-04-20]. Dostupné na: WWW: http://biap.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5%3Arecommandation-biap-021-bis&catid=65%3Act-2-classification-des-surdites&Itemid=19&lang=en

- FRASU, A. *International Sign Language*. [online]. [cit. 2016-5 -21]. Dostupné na: WWW: <http://deaflinx.com/ASL/gestuno.html>
- CHOVAN. M. *Kino neslyšícího diváka*. [online]. 2011, [cit. 2016-5 -22]. Dostupné na: WWW: <http://knd.seenaspossible.net/Aktuality/Aktuality/Titulky-pro-sluchove-postizene-na-46.-MFF-KV>
- LABYRINT BRNO. *Výchovné filmy pro neslyšící děti a žáky* [online]. ©2016 [cit. 2016-6 -02]. Dostupné na: WWW: <http://filmyproneslysideti.cz/cz/filmy>
- MUZIKOHRANÍ. *Skupina Tiché rytmy*. [online]. © 2009 -2012 [cit. 2016-6 -18]. Dostupné na: WWW: <http://www.muzikohrani.cz/2013/12/bubnovani-neslysici-skupina-tiche-rytmy/>
- O2. *Jak pomůžeme*. [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné na: WWW: http://o2myslimena.cz/281462-jak_pomuzeme/
- SEVERSKÝ FILMOVÝ KLUB. *Pro neslyšící diváky*. [online]. [cit. 2016-05-26]. Dostupné na: WWW: <http://www.sfklub.cz/pro-neslysici-divaky>
- SOUČEK, P. *Česká televize sjednotila podobu titulků pro neslyšící*. [online]. 2016, [cit. 2016-06-02]. Dostupné na: WWW: <http://www.digitalnitelevize.cz/zpravy/obecne/ceska-televize-sjednotila-barvy-titulku-pro-neslysici.html>
- ŠVANDOVO DIVADLO NA SMÍCHOVĚ. *Informace pro osoby s tělesným znevýhodněním*. [online]. Dostupné na: WWW: <http://www.svandovodivadlo.cz/prodej/vstupenky/60/obecne-informace>
- TICHÉ ZPRÁVY. *Co je nového u Tiché linky? Co se změnilo u této aplikace?* [online]. 2015, [cit. 2016-04-30]. Dostupné na: WWW: <http://tichezpravy.cz/co-je-noveho-u-tiche-linky-co-se-zmenilo-u-teto-aplikace/>
- UNIE NESLYŠÍCÍCH BRNO. *Kompenzační a komunikační pomůcky pro neslyšící a nedoslýchavé po celé ČR*. [online]. [cit. 2016-05-01]. Dostupné na: WWW: <http://www.pomuckyproneslysici.cz/>
- VOZÍČKÁŘ. *Přelet nad kukaččím hnízdem napříč hendikepy slibuje nevšední zážitek*. 2015 [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné na: WWW: <http://vozickar.com/prelet-nad-kukaccim-hnizdem-napric-hendikepy-slibuje-nevsedni-zazitek/>

WHO. *Deafness and hearing loss*. [online]. 2015, [cit. 2016-04-18]. Dostupné na:
WWW: <http://who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

PRÁVNÍ NORMY

Vyhláška č. 207/1995 Sb. o státní sociální podpoře, [online]. © 1997-2008 [cit. 2016-04-24]. Dostupné na: WWW:

<http://www.sagit.cz/info/uztxt.asp?cd=5 &typ=r &det=&levelid=313078&datumakt=1.8.1997&full=y>

Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Sbírka zákonů, č. 155/1998 ve znění novely č. 384/2008 Sb. [online]. © 1996–2016 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z WWW: <http://sagit.cz/info/sb08423>

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. [online]. © 2006 [cit. 2016-06-01]. Dostupné na WWW: <http://zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

INTERNETOVÉ ODKAZY:

www.awifilm.com

www.fdbn.cz

www.iporadna.cz

www.kochlear.cz

www.lorm.cz

www.neslysi.cz

www.neslysici.cz

www.ruce.cz

www.ticho.cz

www.vsamass.org

www.youtube.com

A SEZNAM ZKRATEK

ASNEP	– Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel
B.Y.D.	– Bravo Youth Deaf
BAEP	– Brainstem Auditory Evoked Potential
BERA	– Brainstem Evoked Response Audiometry
BIAP	– Bureau International d'Audiophonologie
BTE	– Behind The Ear
CDY	– Czech Deaf Youth
CIC	– Completely In canal
CODA	– Children of deaf adult
dB	– Decibel
HL	– Hearing Level
ISO	– International Standard Organisation
ITE	– In The Ear
MKF	– Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví
MMS	– Multimedia Messaging Service
MPSV	– Ministerstvo práce a sociálních věcí
OAE	– Otoakustické emise
ORL	– Otorinolaryngologie
SSEP	– Steady State evoked Potential
ST	– Skryté titulky
TKN	– Televizní klub neslyšících
UNB	– Unie neslyšících Brno
VSA Arts	– The State Organization on Arts and Disability
WHO	– World Health Organisation

B SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Etický kodex tlumočnicka

Etický kodex Komory Etický kodex (EK) České komory tlumočnicků znakového jazyka (dále jen Komory) určuje základní povinnosti a práva jejich tlumočnicků při výkonu tlumočnické profese a v souvislosti s ním. Tento EK platí v situacích, které nejsou jinak regulovány zákony nebo předpisy. Je vytvořen, aby byla naplněna práva všech klientů na plnohodnotnou komunikaci. Komora stanovila tyto základní principy etického chování:

1. Tlumočnick je osoba, která v rámci své profese převádí za úplaty smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je prostředníkem mezi dvěma osobami, které by se bez něj nedorozuměly. Tlumočnick se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace.
2. Tlumočnick přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem a kvalifikaci. Tlumočnick je povinen se na tlumočení řádně a včas připravit. Nese plnou zodpovědnost za kvalitu své práce.
3. Tlumočnick přizpůsobuje své chování a oděv situaci, v jejímž rámci tlumočí.
4. Tlumočnick je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení a přípravy na ně, včetně identity svých klientů.
5. Tlumočnick nezaujímá k tlumočené situaci ani ke klientům osobní postoje a nehodnotí je.
6. Tlumočnick neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, pohlaví, věk, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, rozumovou úroveň, pověst a smýšlení.
7. Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese z důvodu pro něj nevhodných pracovních podmínek nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení, a mohl tak poškodit některou ze zúčastněných osob včetně sebe.
8. Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese v případech, že má podezření na aktivity, které jsou v konfliktu se zákonem nebo porušují lidská práva.

9. Tlumočník sleduje vývoj své profese u nás i ve světě, vzdělává se a soustavně zvyšuje svou profesionální úroveň.

10. Tlumočník spolupracuje s ostatními kolegy při prosazování a obhajobě společných profesních zájmů.

11. Tlumočník dbá na to, aby nepoškodil svým jednáním dobré jméno svého kolegy, Komory nebo tlumočnické profese.

12. Tlumočník zná Etický kodex Komory a dodržuje ho. Porušení pravidel Etického kodexu může vést až k vyloučení tlumočníka z Komory, a to na základě rozhodnutí Komise pro Etický kodex.

Dostupné z : <http://www.cktjz.com/dokumenty> (cit. 16.5.2016)

Příloha č. 2

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Silvie Koudelková a v současné době studuji poslední ročník oboru Logopedie na Pedagogické fakultě Palackého univerzity. Zpracovávám diplomovou práci na téma Společenský a kulturní život se sluchovým postižením.

Součástí výzkumné části mé diplomové práce jsou rozhovory, na základě kterých chci zjistit informace týkající se problematiky společenského a kulturního života neslyšících. Všechny získané údaje poslouží pouze pro účely diplomové práce.

Děkuji za Vaši ochotu a trpělivost.

Silvie Koudelková

Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením

Základní údaje:

- Muž/žena
 - Věk
 - Vzdělání
 - Povolání
 - Jaká je ztráta vašeho sluchu?
1. Co se vás napadne, když se řekne kultura?
 2. Navštěvujete kino?
 3. Co máte nejraději?
 4. Potkal/a jste někdy někoho, kdo by u pokladny uměl znakovat?
 5. Jak se domlouváte, když si chcete koupit lístek?
 6. Navštěvujete divadla?
 7. Kdy jste byl/a naposledy?
 8. Bylo to ve ZJ?
 9. Navštěvujete kavárny, kluby, podniky?
 10. Je nějaká přednáška, která by vás bavila?
 11. Účastníte se nějakých sportovních akcí, plesů, kurzů?

12. Proč se takových akcí účastníte?
13. Hrajete nějaké společenské hry?
14. Čtete nějaké knihy, časopisy, či periodika pro neslyšící?
15. Na jaké stránky chodíte?
16. Sledujete a využíváte informace z TKN?
17. Jak byste zhodnotil/a dostupnost společenských a kulturních akcí?
18. S kým nejčastěji chodíte na společenské a kulturní akce?
19. Stýkáte se spíše s neslyšícími nebo slyšícími lidmi?
20. Zajímáte se o konkrétní specifické kulturní akce přímo spojené s komunitou Neslyšících, SP? Jaké?
21. Využíváte komunikační kanály (chat, web kamera, email, apod.), sociální sítě?
22. Znáte nějaký vtip?
23. Máte nějaké přání, které by souviselo se světem, který by umožňoval dostupnější kulturu pro neslyšící?

C SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Porovnání audiologické a kulturní definice hluchoty

Obrázek č. 2 Ukázka audiogramu

Obrázek č. 3 Kochleární implantát

Obrázek č. 4 Orální metody

Obrázek č. 5 Jednoruční abeceda

Obrázek č. 6 Dvojruční abeceda

D SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 : Klasifikace sluchových vad – jednotlivé kategorie ztráty sluchu.

Tabulka č. 2 : Klasifikace sluchových ztrát dle BIAP.

Tabulka č. 3: Výhody a nevýhody jednoruční a dvouruční abecedy.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Silvie Koudelková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016
Název práce:	Společenský a kulturní život osob se sluchovým postižením
Název v angličtině:	Social and Cultural Life of People with Hearing Impairments
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na problematiku společenského a kulturního života osob se sluchovým postižením. Hlavním cílem práce je vyzkoumat, zda má sluchové postižení vliv na aktivní účast při společenských a kulturních akcích. Cílem vedlejším je zjištění, zda jsou neslyšící subjektivně spokojeni s aktuálním stavem společenských a kulturních akcí a dále, co patří mezi jejich oblíbené aktivity. Teoretická část je věnována problematice sluchového postižení, komunikaci osob se sluchovým postižením a společenskému a kulturnímu životu neslyšících osob. Praktická část zahrnuje zpracované rozhovory s neslyšícími respondenty a jejich následnou interpretaci.

Klíčová slova:	Kultura, český znakový jazyk, Neslyšící x neslyšící, rozhovor
Anotace v angličtině:	<p>This Diploma Thesis deals with cultural and social life of persons with hearing impairment. Main focus of thesis aims to question, what influence hearing impairment has on active involvement in cultural and social events. Secondary goal of this diploma thesis is to find out, whether hearing impaired people are satisfied with actual quality level of cultural and social events, and also what activities are their favourite ones.</p> <p>Theoretical part of Diploma Thesis presents analysis of hearing impairment, communication among hearing impaired persons and their social and cultural life. Practical part of thesis offers processed interviews with hearing impaired people, and interpreted version of these interviews.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Culture, Czech sign language, Deaf x deaf, interview

Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Etický kodex tlumočnick</p> <p>Příloha č. 2: Otázky k rozhovoru</p>
Rozsah práce:	88
Jazyk práce:	Český